

Myanmarin tilannekatsaus marraskuussa 2021

Tietoa raportista / Tiivistelmä

Tässä raportissa kuvataan Myanmarin poliittista tilannetta sekä turvallisuusolosuhteita maan yleisellä tasolla marraskuussa 2021, kymmenen kuukautta sotilasvallankaappauksen jälkeen. Raportissa tarkastellaan konfliktin vaikutuksia siviiliväestöön sekä maan taloudellista ja humanitaarista tilannetta. Tässä raportissa maan tilannetta seurattu 30.11.2021 asti. Myanmarin epävakaa poliittinen tilanne sekä lisääntyneen aseellisen väkivallan vuoksi maan eri alueiden turvallisuusolosuhteet ovat alttiita nopeille muutoksille.

Vuoden 2021 edetessä Myanmar on ajautunut yhä syvemmälle poliittiseen, taloudelliseen ja humanitaariseen kriisiin. Turvallisuustilanne on jatkanut heikentymistään aseellisen väkivallan lisääntyessä ja laajentuessa eri puolilla maata. Etnisissä osavaltioissa ennen vallankaappausta käynnissä olleiden konfliktien lisäksi aseelliset yhteenotot ovat eskaloituneet myös muualla maassa aseellisen vastarinnan saadessa uusia muotoja.

Aseellisen vastarinnan lisääntymiseen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea sotilasjuntan toteuttamat räikeät ihmisoikeusrikkomukset mielenosoittajia ja muita siviilejä vastaan, jotka ovat jatkuneet. Juntan epäluuloisuus epäiltyjä vastustajiaan kohtaan on laajamittaista, mikä on näkynyt massapidätyksinä ja mielivaltaisena väkivaltana eri puolilla maata.

Raportin laatimisessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä kuten kansainvälisten järjestöjen ja tutkimuslaitosten tuottamia raportteja ja tietoaaineistoja sekä näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä.

About the report / Abstract

This report gives an overview of the political and security situation in Myanmar in November 2021, ten months after military coup. Report examines impacts of the conflict on the civilian population, and economic and humanitarian situation. For this report, the situation of the country has been monitored until 30. November 2021. Considering the unstable political situation and increased armed violence, security circumstances in different parts of the country are prone to rapid changes.

During 2021, Myanmar has drifted deeper into political, economic and humanitarian crisis. The security situation has continued to deteriorate as armed violence has increased and expanded across the county. In addition to ongoing conflicts in ethnic states, armed clashes have also escalated in other parts of the country, as armed resistance has taken new forms.

Severe human rights violations carried out by the military junta against protestors and other civilians have also increased armed resistance. Junta's suspiciousness against suspected opponents is widespread, and shows as mass arrests and arbitrary violence in different parts of the country.

The report is based on different public sources, such as reports published by international organizations and research institutes and complementary news material, which the Finnish Immigration Service has had access to at the time of writing of this report.

Sisällys

1 Myanmarin poliittinen tilanne ja ihmisoikeustilanteen heikentyminen	3
1.1 Vallankaappauksen vastustus ja sotilasjuntan reaktiot protestiliikkeeseen	3
1.2 Poliittinen tilanne.....	4
1.3 Mielivaltaiset pidätykset ja loukkaukset ilmaisunvapautta vastaan	7
2 Maantiede ja etniset ryhmät	8
3 Yleinen turvallisuustilanne	9
3.1 Konfliktin osapuolet	10
3.2 Vallankaappauksen jälkeen perustetut aseelliset ryhmät	11
3.3 Tatmadawin siviileihin kohdistamat oikeudenloukkaukset ja siviiliuhrien määrä	13
3.4 Konfliktin intensiteetti maan eri alueilla	15
3.4.1 Kaakkois-Myanmar	15
3.4.2 Pohjois-Myanmar.....	16
3.4.3 Länsi-Myanmar	16
3.4.4 Uudentyyppinen väkivalta maakunnissa ja kaupunkialueilla	17
3.5 Maamiinat ja räjähdessaasteet	18
4 Sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP)	19
5 Taloudellinen ja humanitaarinen kriisi	20
6 COVID19-pandemia ja terveydenhoitojärjestelmä	23
7 Liikkumisrajoitukset.....	24
Lähteet	25

1 Myanmarin poliittinen tilanne ja ihmisoikeustilanteen heikentyminen

1.1 Vallankaappauksen vastustus ja sotilasjuntan reaktiot protestiliikkeeseen

Myanmarin turvallisuustilannetta ja poliittista kriisiä helmikuun 2021 vallankaappauksen jälkeen on käsitelty aikaisemmin Maatietopalvelun 31.5.2021 julkaistussa kyselyvastauksessa [Myanmar / Yleinen turvallisuustilanne, sotilasvallankaappaus, armeijakarkurit ja heidän perheenjäsenensä](#). Kaakkois-Myanmarin etnisten osavaltioiden turvallisuustilannetta ennen vallankaappausta, etnisten konfliktien luonnetta ja Myanmarin armeijan toteuttamia systemaattisia ihmisoikeusloukkauksia on käsitelty laajemmin Maatietopalvelun 26.11.2020 julkaistussa raportissa [Myanmarin kaakkoisosien turvallisuustilanne sekä etnisten ja uskonnollisten vähemmistöryhmien asema](#).

Helmikuun 2021 sotilasvallankaappauksen jälkeen Myanmarin armeija (*Tatmadaw*) on käyttänyt bruttaaleja keinoja vastustajien ja toisinajattelijoiden tukahduttamiseksi pyrkiessään lujittamaan valta-asemaansa.¹ YK:n erityisraportoijan mukaan vallankaappauksen jälkeen armeijan ja poliisin toteuttamat siviileihin kohdistuvat hyökkäykset ovat olleet laajamittaisia ja systemaattisia, ja kansainvälisen oikeuden näkökulmasta tarkasteltuna täyttävät suurella todennäköisyydellä sotarikosten sekä rikosten ihmisyyttä vastaan tunnusmerkit.²

OHCHR on kuvannut Myanmarin vallankaappauksen jälkeistä ihmisoikeustilannetta "katastrofaaliseksi".³ Tatmadaw on jatkanut siviileihin kohdistettua väkivaltaa rauhanomaisissa mielenosoituksissa ja niiden ulkopuolella eri puolella maata, sekä kaupunkiympäristöissä että maaseutualueilla. Helmikuun vallankaappauksen jälkeen Myanmarissa on raportoitu lukuisia ihmisoikeusrikkomuksia, joihin kuuluvat mm. laajalle levinneet ja systemaattiset siviileihin kohdistuvat hyökkäykset ja surmat, mielivaltaiset pidätykset, pakotetut katoamiset, kidutus ja seksuaalinen väkivalta.⁴

Poliisi ja armeija ovat surmanneet, pahoinpidelleet ja kiduttaneet ihmisiä kaduilla, kotietsintöjen yhteydessä ja pidätyskeskuksissa. Mielenosoittajia on ammuttu sarjatuliaseilla ja kranaateilla, ja sotilasjuntan tarkka-ampujat ovat surmanneet lukuisia mielenosoittajia päähän tai selkään ampumalla.⁵ YK:n vahvistamien tietojen mukaan sotilasjunta oli vallankaappauksen jälkeen surmannut yli 1000 mielenosoittajaa, toisinajattelijaa tai sivullista henkilöä syyskuuhun 2021 mennessä. 1.2.–16.7.2021 välisenä aikana junta oli surmannut YK:n mukaan myös ainakin 75 lasta, joista osan päähän ampumalla.⁶

Myanmarin sotilasvallankaappauksen uhrlukuja monitoroivan Assistance Association for Political Prisoners (AAPP⁷) -kansalaisjärjestön tietojen mukaan vallankaappauksen jälkeen marraskuun loppuun mennessä sotilasjunta oli surmannut 1297 siviiliä. AAPP:n mukaan surmattujen siviilien lukumäärä sisältää vain järjestön vahvistamat tapaukset, ja sen mukaan

¹ OHCHR 16.9.2021, s. 7; ICG 20.10.2021, s. 1.

² UNGA 2.9.2021, s. 3.

³ OHCHR 16.9.2021, s. 3, 15.

⁴ UNGA 2.9.2021, s. 4; OHCHR 16.9.2021, s. 2.

⁵ UNGA 2.9.2021, s. 4, 5–6.

⁶ UNGA 2.9.2021, s. 6.

⁷ AAPP on vuonna 2000 perustettu ihmisoikeusjärjestö, jonka pääkonttori on Mae Sotissa Thaimaassa. AAPP:n raportoidut uhrit perustuvat sen vahvistamiin tietoihin, ja mm. YK:n organisaatiot ja kansainvälinen media ovat käyttäneet aktiivisesti järjestön tuottamaa tietoa.

todellisten kuolemien määrä on todennäköisesti paljon suurempi.⁸ Uutisyhtiö CNN:n (Cable News Network) saamien tietojen mukaan armeija on joissain tapauksissa luovuttanut surmattujen mielenosoittajien ruumiita perheenjäsenille vain maksettuja lunnaita vastaan.⁹

YK:n ihmisoikeusasioiden korkean edustajan toimiston (OHCHR) raportin mukaan vallankaappauksen vastustus on Myanmarissa liki universaalista, ja se saa erilaisia muotoja.¹⁰ Sotilasjuntan raaka väkivalta mielenosoittajia kohtaan on kitkenyt massaprotestit Myanmarin kaduilta, mutta vaihtoehtoiset protestikeinot, kuten *flashmobit*¹¹, lakot, boikotit ja muut kansalaistottelemattomuuden muodot, mitkä juntan on vaikeampi vaimentaa väkivaltaisesti, ovat jatkuneet laajamittaisina.¹² Usein protestit ovat paikallisesti organisoituja olemassa olevien kansalaisyhteiskunnan verkostojen, ammattiliittojen ja erilaisten ammattiryhmien (esimerkiksi terveysalan työntekijät, insinöörit ja opettajat) toimesta.¹³

1.2 Poliittinen tilanne

Sotilasjuntan poliittinen toiminta ja lakimuutokset

YK:n mukaan Myanmarin oikeusvaltioperiaate ja oikeusturva ovat kumoutuneet täysin vallankaappauksen jälkeen. Sotilasjuntta on muokannut lainsäädäntöä tarkoitusperiensä mukaan eikä kansalaisilla ole ollut oikeutta reiluun oikeudenkäyntiin. Armeija on nimittänyt uudet ministerit pidätettyjen NLD (*National League for Democracy*) -puolueen edustajien tilalle ja uudet tuomarit korkeimpaan oikeuteen. Juntta on tuonut voimaan uusia sen vastustusta kriminalisoivia lakeja ja muita kansalaisten ilmaisun- ja kokoontumisvapautta tukahduttavia säädöksiä, joiden perusteella toisinajattelijoita on tuomittu pitkiin vankeusrangaistuksiin. Juntta on myös legitimoinut uudella lainsäädännöllä mielivaltaisesti tehdyt kotietsinnät ja pidätykset sekä tietoliikenteeseen kohdistuvan valvonnan ja kontrolloinnin.¹⁴ Oppositiojohtajia on tuomittu pitkiin vankeusrangaistuksiin mm. tiukennettujen maanpetossäädösten kautta.¹⁵

Sotilasjuntta on myös kumonnut lain, jonka mukaan armeijajohtajien tuli siirtyä eläkkeelle viimeistään 65-vuotiaana. Tämä mahdollistaa 65-vuotiaan Tatmadawin komentajan Min Aung Hlaingin ja muiden vanhempien kenraalien jatkamisen tehtävissään ennalta määrittelemättömäksi ajaksi.¹⁶

Juntta on julistanut voimaan sotatilalain useille maan eri alueille, mikä mahdollistaa eri rikoksista ankarimmat mahdolliset rangaistukset, ml. kuolemanrangaistuksen ilman valitusoikeutta. Min Aung Hlaingilla on viimeinen sana kuolemanrangaistusten langettamisessa. YK:n erityisraportoijan tietojen mukaan 65 henkilöä oli tuomittu kuolemaan syyskuun alkuun mennessä sotatilalain nojalla, joista 39 poissaolevina.¹⁷ Alueilla, joilla

⁸ AAPP 29.11.2021 a&b.

⁹ CNN 12.4.2021.

¹⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹¹ Tapahtuma, missä ihmisjoukko kerääntyy jonakin tietynä ajankohtana tiettyyn julkiseen paikkaan ennalta sovittua toimintaa varten ja hajaantuu välittömästi toiminnan jälkeen.

¹² ICG 28.6.2021, s. 1, 3; ACLED 19.11.2021.

¹³ ICG 28.6.2021, s. 3.

¹⁴ UN HRC 4.3.2021, s. 2–3; OHCHR 16.9.2021, s. 7–8; UNGA 2.9.2021, s. 2–3, 13–14.

¹⁵ OHCHR 16.9.2021, s. 3

¹⁶ Irrawaddy 20.5.2021.

¹⁷ UNGA 2.9.2021, s. 13.

sotatilalaki ei ole voimassa, oikeudenkäyntejä on järjestetty pidätyskeskuksissa, missä pidätetyillä ei ole mahdollisuutta oikeusapuun.¹⁸

Elokuussa 2021 Min Aung Hlaing esitteli julkisuudessa sotilasjuntan poliittiset suuntaviivat. Hän julisti väliaikaisen hallituksen (*State Administration Council, SAC*) ja itsensä sen pääministeriksi. Samassa puheessa Min Aung Hlaing julisti uudeksi takarajaksi väliaikaisen hallituksen väistymiselle ja kansallisten vaalien järjestämiselle 1.8.2023.¹⁹ Aikaisemmin "hätätilan" pituudeksi oli ilmoitettu vallankaappauksen yhteydessä yksi vuosi, jonka jälkeen uudet demokraattiset vaalit oli määrä järjestää tiettyjen ehtojen täytyessä.²⁰ Globaalisti konflikteista raportoivan International Crisis Group -järjestön mukaan sotilasjuntta on nimittänyt uuden vaalilautakunnan, jonka kautta sen odotetaan muovaaman vaalikenttää omien intressiensä mukaisen tuloksen saavuttamiseksi.²¹

Varjohallitus NUG ja muut oppositioryhmät

Vallankaappauksen jälkeen lähes 300 syrjäytettyä NLD-puolueen parlamentaarikkoa perustivat CRPH (*Committee Representing Pyidaungsu Hluttaw*) -komitean, ja 16. huhtikuuta komitea ilmoitti varjohallituksen (*National Unity Government, NUG*) perustamisesta yhdessä joidenkin etnisten organisaatioiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

Varjohallituksen johtoon ilmoitettiin vangitut presidentti Win Myint ja valtionkansleri Aung San Suu Kyi.²² NUG on ilmoittanut tavoitteekseen "rakentaa kansainvälistä tukea laittoman sotilasjuntan vastustukselle ja toimia Myanmarin kansalaisten laillisena hallituksena". Se toimii läheisessä yhteistyössä kansalaistottelemattomuusliikkeen (*Civil Disobedience Movement, CDM*) kanssa sotilasjuntan syrjäyttämiseksi vallasta.²³

Varjohallitus NUG:n ohella on noussut myös uusi laajempi poliittinen toiminta-alue NUCC (*National Unity Coordination Committee*), joka on ilmoittanut tavoitteekseen lopettaa armeijan sotilasdiktatuuri ja perustaa liittovaltiomallia noudattava uusi demokraattinen järjestelmä. Organisaation tavoitteena on tuoda junttaa vastustavia eri tahoja yhteen NUG:ta kollektiivisemmän vallanjaon kautta.²⁴

Tatmadaw on julistanut CRPH:n ja NUG:n terroristiryhmittymiksi.²⁵

Poliittiseen kriisiin ei ole näköpiirissä nopeaa ratkaisua, eikä sotilasjuntta ole näyttänyt merkkejä keskusteluhalukkuudesta kriisin ratkaisemiseksi. Myös vastarintaliike on sitoutunut oman asiansa puolesta, ja tila neuvotteluilmapiirille on hyvin rajoittunut. International Crisis Groupin mukaan poliittinen pattitilanne on viemässä maata jatkuvasti kohti laajempaa aseellista vastarintaa ja yhä syvempää humanitaarista ja taloudellista kriisiä, joka ulottuu jo nyt vakavana kaikille yhteiskunnan tasoille.²⁶

¹⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 4.

¹⁹ ICG 20.10.2021, s. 9; OHCHR 16.9.2021, s. 3.

²⁰ UN HRC 4.3.2021, s. 3; ks. [Myanmar / Yleinen turvallisuustilanne, sotilasvallankaappaus, armeijakarkurit ja heidän perheenjäsenensä.](#)

²¹ ICG 20.10.2021, s. 10.

²² OHCHR 16.9.2021, s. 14.

²³ UNGA 2.9.2021, s. 17.

²⁴ Myanmar Now 21.11.2021.

²⁵ ICG 28.6.2021, s. 4.

²⁶ ICG 20.10.2021, s. 1, 10; ACLED 22.7.2021.

NLD-puolueen jäsenten asema

NLD-puolueen jäsenet ovat toimineet aktiivisesti vastarintaliikkeen johdossa sotilasvallankaappausta vastaan. Suurin osa NLD:n jäsenten perustamassa CRPH-komiteassa sekä NUG:ssa toimivista poliitikoista toimii maanpaossa. Jotkut piileskelevät Myanmarissa etnistien armeijoiden kontrolloimilla alueilla.²⁷

NLD-puolueen jäseniin kohdistuvat laajalle levinneet mielivaltaiset pidätykset, kotietsinnät ja kidutus ovat jatkuneet. Myanmarin tapahtumista raportoivan Irrawaddy²⁸ -uutislehden NLD:n keskuskomitealta saaman tiedon mukaan sotilasjunta on pidättänyt vallankaappauksen jälkeen yli 573 NLD-puolueen jäsentä, ml. yli 100 parlamentaarikkoo. Lähteen mukaan kaksitoista puolueen jäsentä on kuollut vankeudessa, joista ainakin seitsemän kidutuksen seurauksena.²⁹ Myös YK:n erityisraportoija raportoi useiden NLD-puolueen jäsenten kuolleen kidutuksen seurauksena. Esimerkiksi erityisraportoijan saamien valokuvatodisteiden mukaan yhdellä surmatuista NLD:n jäsenellä huulet olivat sulaneet pois ja osa hampaista puuttui, minkä lisäksi ruumiissa oli mustelmia ja puukotuksen jälkiä. Junta oli väittänyt uhrin vaimolle, että mies oli pudonnut kuolemaan yrittäessään paeta pidätystä.³⁰

Armeijan joukkojen ja poliisin lisäksi myös armeijaa tukevat *Pyu Saw Htee* -ryhmät (ks. osio 3.2) sekä jotkut tuntemattomiksi jääneet ryhmät ovat valinneet kohteikseen ja tappaneet NLD-puolueen jäseniä.³¹ Paikallisen Frontier Myanmarin mukaan *Pyu Saw Htee* -ryhmien kohteina ovat olleet erityisesti NLD-puolueen jäsenet, ja esimerkiksi Mandalayn maakunnassa ryhmä oli julkaissut tappolistan 38:sta alueen NLD-puolueen jäsenestä.³²

Lukuisia NLD-puolueen johtavia poliitikkoja on tuomittu pitkiin vankeusrangaistuksiin. Esimerkiksi lokakuussa 2021 puolueen pitkäaikainen edustaja U Win Htein tuomittiin 20 vuoden vankeusrangaistukseen maanpetoksesta.³³ Karenin osavaltion pääministeri ja pitkän linjan NLD-poliitikko Daw Nan Khin Htwe Myintin tuomittiin marraskuussa 75 vuoden vankeusrangaistukseen, ja samassa osavaltiossa aikaisemmin ministerinä toiminut U Than Naing tuomittiin 90 vuodeksi vankeuteen. Syytteet olivat korruptiosta.³⁴

Marraskuun 2020 vaaleissa NLD -puolueen äänivyöryyn johtanut valtionkansleri Aung San Suu Kyi ja maan syrjäytetty presidentti Win Myint ovat olleet pidätettyinä helmikuusta 2021 lähtien. Molempia vastaan on nostettu useita eri syytteitä mm. korruptiosta ja vaalivilpistä. Aung San Suu Kyin syytteiden yhteenlaskettu maksimirangaistus on yli 100 vuotta vankeutta.³⁵

Joulukuussa 2021 Suu Kyille ja Win Myintille julistettiin ensimmäiset tuomiot levottomuuksien lietsomisesta ja koronarajoitusten rikkomisesta. Näistä syytteistä tuomio oli molemmille neljä vuotta vankeutta, mutta sotilasjunta ilmoitti samana päivänä lieventävänsä kyseiset tuomiot kahteen vuoteen. Muihin syytteisiin molempien on määrä vastata nykyisistä olinpaikoistaan, mitkä eivät ole tiedossa.³⁶

²⁷ ICG 28.6.2021, s. 3; Irrawaddy 9.11.2021b.

²⁸ Irrawaddy on Thaimaassa maanpaossa elävien myanmarilaisten toimittajien vuonna 1993 perustama Myanmarin ajankohtaisista tapahtumista raportoiva uutislehti.

²⁹ Irrawaddy 9.11.2021b; Irrawaddy 1.12.2021.

³⁰ UNGA 2.9.2021, s. 7.

³¹ OHCHR 16.9.2021, s. 8; Frontier Myanmar 14.7.2021.

³² Frontier Myanmar 14.7.2021.

³³ Irrawaddy 29.10.2021a.

³⁴ Irrawaddy 9.11.2021a.

³⁵ Reuters 16.11.2021.

³⁶ Myanmar Now 6.12.2021.

1.3 Mielivaltaiset pidätykset ja loukkaukset ilmaisunvapautta vastaan

Sotilasjuntan loukkaukset kansalaisten ilmaisunvapautta, kokoontumisvapautta ja yksityisyyden suojaa vastaan ovat olleet laajamittaisia.³⁷ Tuhansia mielivaltaisia pidätyksiä ja kotietsintöjä on kohdistettu laajalla skaalalla epäiltyihin vastustajiin kuten mielenosoittajiin, poliittisiin toisinajattelijoihin, kansalaisaktivisteihin, toimittajiin ja vastarintaliikkeen jäseniin. OHCHR:n mukaan juntan epäluuloisuus on laajaa ja massapidätyksiä voi käytännössä kohdistua kaikkiin juntan vastustajikseen epäilemiin henkilöihin.³⁸

Juntta on toteuttanut kollektiivisia rangaistuksia, sieppauksia ja pidätyksiä myös epäiltyjen vastustajiensa perheenjäseniä kohtaan. YK:n erityisraportoijan saamien tietojen mukaan juntta on mielivaltaisesti pidättänyt ainakin 177 etsintäkuulutetuiksi asetettujen henkilöiden perheenjäsentä.³⁹ Irrawaddyn mukaan sotilasjuntta on myös vallannut NLD-puolueeseen ja NUG:hen sidoksissa olevien aktivistien koteja ja asuntoja.⁴⁰

AAPP:n tietojen mukaan marraskuun loppuun mennessä sotilasjuntta oli pidättänyt yhteensä 10 536 siviiliä.⁴¹ Lokakuussa 2021 juntta ilmoitti armahtavansa yli 5000 mielenosoitusten yhteydessä pidätettyä henkilöä, mutta uutislähteiden mukaan ainakin 110 vapautetuista oli pidätetty välittömästi uudestaan uusien syytteiden nojalla.⁴² Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan juntan ilmoitukset armahduksista tähtäsivät ennen kaikkea kansainvälisen paineen hellittämiseen, ja ihmisoikeusjärjestöjen varmistamien vapautumisten määrä on ollut juntan ilmoittamia lukuja alhaisempi. Uudelleen vangitsemiset ja vankeudessa kohdatun kidutuksen jättämät traumat olivat lisänneet pelon ilmapiiriä vapautetuissa aktivisteissa.⁴³ AAPP oli varmistanut marraskuun lopussa juntan vapauttaneen 4075 henkilöä.⁴⁴

Juntta on lakkauttanut paikallisia itsenäisiä mediayhtiöitä ja pidättänyt toimittajia, sekä kiduttanut heitä kontaktien tai muun informaation saamiseksi. Pidätysten tai surmatuksi tulemisen pelko on johtanut monien kohdalla itsesensuuriin. Syyskuuhun 2021 mennessä YK raportoi vähintään 98 toimittajan pidätyksestä vallankaappauksen jälkeen. Kymmenet etsintäkuulutetut toimittajat piileskelevät sotilasjunttaa. Ainakin kolme toimittajaa oli syyskuuhun 2021 mennessä tuomittu vankeuteen rikoslain 505 (a) kohdan perusteella "valeutisten" levittämisestä.⁴⁵ Valvonta ja monitorointi Internetissä on laajamittaista. Juntta on pyrkinyt kitkemään vastarinnan organisoitumista Internet -yhteyksien rajoituksilla ja -katkoilla, sosiaaliseen mediaan pääsyn rajoittamisella sekä tehostetulla monitoroinnilla. Toisinajattelijoiden toimintaa Internetissä on kriminalisoitu uusilla säädöksillä.⁴⁶

³⁷ UNGA 2.9.2021, s. 12; OHCHR 16.9.2021, s. 4–7.

³⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 8.

³⁹ OHCHR 16.9.2021, s. 13; HRW 14.6.2021.

⁴⁰ Irrawaddy 15.11.2021.

⁴¹ AAPP 29.11.2021a.

⁴² The Guardian 22.10.2021; RFA 14.11.2021.

⁴³ The Guardian 22.10.2021; RFA 14.11.2021.

⁴⁴ AAPP 29.11.2021a&b.

⁴⁵ UNGA 2.9.2021, s. 14; OHCHR 16.9.2021, s. 5.

⁴⁶ OHCHR 16.9.2021, s. 4; Freedom House 2021; Reuters 19.5.2021.

2 Maantiede ja etniset ryhmät

YK:n arvion mukaan Myanmarin väkiluku on noin 54,8 miljoonaa.⁴⁷ Noin viiden miljoonan asukkaan Yangon on maan suurin kaupunki ja Mandalay toiseksi suurin 1,4 miljoonan väkiluvullaan. Arviolta 70 prosenttia myanmarilaisista elää maaseudulla.⁴⁸

Vuoden 2008 perustuslaki jakaa Myanmarin seitsemään maakuntaan (*regions*), seitsemään etniseen osavaltioon (*ethnic states*) ja kuuteen itsehallinnolliseen alueeseen (*self-administered areas*). Näiden lisäksi on yksi ns. liittoalue (*union territory*), joka pitää sisällään maan pääkaupunki Naypyidawin. Erilaisesta nimeämisestä huolimatta hallinnolliset alueet ovat perustuslaillisesti samanarvoisia.

- Etniset osavaltiot: Mon, Karen, Kayah, Shan, Kachin, Chin ja Rakhine.
- Maakunnat: Magway, Mandalay, Ayeyarwady, Bago, Yangon, Sagaing ja Tanintharyi.
- Erityishallintoalueista yksi (Naga) sijaitsee Sagaingin maakunnassa ja muut viisi (Danu, Pao, Palaung, Kokang, Wa) Shanin osavaltiossa.⁴⁹

Kuva 1. Myanmarin kartta. Lähde: DFAT 18.4.2019.

⁴⁷ UNFPA 2021.

⁴⁸ DFAT 18.4.2019, s. 10.

⁴⁹ DFAT 18.4.2019, s. 14.

Myanmarin väestöstä noin kaksi kolmasosaa on etnisiä bamareja, jotka ovat pääosin buddhalaisia. Suurin osa valtaväestö bamareista asuu sisämaan alueilla ja valtaosa etnisistä vähemmistöryhmistä on asettunut lähelle maan vuoristoisia rajaseutuja. Myanmar on etnisesti yksi Aasian monimuotoisimmista maista, jossa uskonto ja etninen identiteetti määrittyy myös vahvasti suhteessa eri ryhmien maantieteelliseen sijaintiin.⁵⁰ Virallisesti maassa tunnustetaan 135 "kansallista rotua"⁵¹, jotka luokitellaan lainsäädännössä kahdeksan pääryhmän – bamarit, chinit, kachinit, karennit, karenit, monit, rakhinet ja shanit – alle. Joitain etnisiä ryhmiä, kuten rohingyoja ei ole sisällytetty viralliseen luokitteluun, eikä niillä ole maassa virallista asemaa tai oikeutta kansalaisuuteen.⁵²

Nimistään huolimatta osavaltiot eivät väestörakenteeltaan kuitenkaan edusta vain tiettyä etnisyyttä, ja niissä asuu tunnustettujen ryhmien lisäksi myös monia muita etnisiä vähemmistöryhmiä, jotka eivät ole saaneet perustuslaissa erityishallintoaluetta (esim. Shanissa akhat, lahut ja inhat). Myös monissa maakunnissa asuu valtaväestö bamarien lisäksi merkittäviä etnisiä vähemmistöyhteisöjä (esimerkiksi kareniyhteisöt Irrawaddyn maakunnassa). Lisäksi bamareja asuu merkittäviä määriä esimerkiksi Kachinin ja Shanin etnisten osavaltioiden suuremmissa kaupungeissa.⁵³

3 Yleinen turvallisuustilanne

Myanmarissa ja erityisesti sen etnisissä osavaltioissa oli käynnissä jo ennen vallankaappausta useita aktiivisia konflikteja eri aseellisten ryhmien välillä, mutta OHCHR:n mukaan vallankaappauksen jälkeen aseellinen väkivalta on lisääntynyt eksponentiaalisesti ympäri maata.⁵⁴ YK:n erityisraportoijan arvion mukaan Myanmarin konflikti on eskaloitumassa kohti "laajamittaista sisällissotaa".⁵⁵ Vallankaappauksen jälkeen aseellisia yhteenottoja sotilasjuntan joukkojen ja sitä vastustavien ryhmien välillä on esiintynyt lähes kaikissa Myanmarin osavaltioissa ja maakunnissa.⁵⁶ Käynnissä olevien taistelujen lisäksi monilla alueilla turvallisuustilanne on ailahtelevainen ja herkkä uusien alueellisten yhteenottojen leimahtamiselle.⁵⁷

Lukuisten uusien vallankaappausta vastustavien ryhmien myötä aseellinen väkivalta on levittäytynyt etnisten osavaltioiden lisäksi maan kaupunkialueille ja sisämaan maakuntiin. Urbaaneilla alueilla Tatmadawin siviileihin kohdistamien väkivaltaisuuksien lisäksi myös eri aseellisten elementtien joutua ja epäiltyjä juntan tukijoita vastaan tekemät räjähdyskourat ovat heikentäneet turvallisuustilannetta. Myös juntan väitettyihin tukijoihin kohdistetut surmat sekä tunnistamattomien ryhmien kasvanut rikollisuus ovat lisänneet turvattomuutta. Tatmadawin ja vastarintajoukkojen väliset väkivaltaisuuksien ovat johtaneet turvallisuustilanteen

⁵⁰ Rieffel / Brookings 20.3.2017; Norwegian Institute of International Affairs 2018, s. 3

⁵¹ Myanmarissa ja sen kansallisessa lainsäädännössä käytetyt *lumyo* ja *taingyintha* eivät ole suoraan käännettävissä englannin (tai suomen) kielen "rotu"-käsitteen alle, mutta käsitteistö on lähempänä englannin kielen "rotu"-käsitettä kuin "etnistä ryhmää". Laissa määritellään "kansallinen rotu" etniseksi ryhmäksi, jonka alkuperä Myanmarin alueella ulottuu vähintään vuoden 1823 Iso-Britannian siirtomaa-ajan alkamiseen asti. Käytännössä kyse on kuitenkin pitkälti poliittisesta määrittelystä, ja hallitus on myöntänyt ja peruuttanut eri ryhmien statuksen eri tilanteissa. (ICG 28.8.2020, s. 2-3, 7).

⁵² DFAT 18.4.2019, s. 10.

⁵³ Kramer 2010, s. 53.

⁵⁴ OHCHR 16.9.2021, s. 9.

⁵⁵ UN 23.9.2021.

⁵⁶ ACLED 19.11.2021.

⁵⁷ UN OCHA 5.11.2021, s. 1-4.

heikentymiseen myös sellaisilla alueilla, missä etnisten armeijoiden ja Tatmadawin välillä ei ole aikaisemmin ollut yhteenottoja.⁵⁸

Etnisissä osavaltioissa eri etnisten armeijoiden ja Tatmadawin olemassa olevat konfliktit ovat jatkuneet, kiihtyneet, laajentuneet sekä monissa tapauksissa leimahtaneet uudelleen vallankaappauksen seurauksena.⁵⁹ Esimerkiksi Kachinin, Kayahin ja Kayinin osavaltioissa, joissa konflikti on ollut vähemmän aktiivinen viime vuosina, on väkivalta taas eskaloitunut helmikuun 2021 jälkeen.⁶⁰ Alueellisten PDF-joukkojen toiminta ja niiden paikoitellen etnisiltä armeijoilta saama tuki ovat tuoneet uudenlaista intensiteettiä myös etnisten osavaltioiden alueellisiin konflikteihin.⁶¹

Tyypillisesti taistelut voimistuvat Myanmarissa kuivalla kaudella, joka alkaa joulukuussa. Asia Timesin mukaan Tatmadaw on valmistautunut kuivan kauden hyökkäysoperaatioihin lisäämällä joukkoja ja sotakalustoa vastarintaliikkeiden toiminta-alueille ainakin Sagaingin ja Magwayin maakunnissa sekä Chinin osavaltiossa.⁶²

3.1 Konfliktin osapuolet

Myanmarin konflikti on monisyinen ja kompleksinen kokonaisuus, missä eri osapuolet ja niiden intressit vaihtelevat merkittävästi maan eri alueilla. Viime vuosikymmeninä aseelliset konfliktit ovat painottuneet maan ulkorajoilla sijaitseville, etnisten vähemmistöryhmien asuttamille alueille,⁶³ mutta vallankaappauksen myötä vastarinta ja aseellinen väkivalta on ottanut monia muotoja myös muualla maassa. Aseellisen vastarinnan lisääntyessä Tatmadaw on joutunut keskittämään joukkojaan laajemmin eri puolille maata, ja tämä on joillain alueilla lisännyt etnisten aseellisten ryhmien kapasiteettia, toimintamahdollisuuksia ja aluehallintaa.⁶⁴

Eri etnisissä osavaltioissa jo pitkään jatkuneet konfliktit ovat leimanneet Myanmarin historiaa sen vuoden 1948 itsenäistymisestä lähtien, samoin konfliktialueiden siviileihin kohdistuneet vakavat ihmisoikeusloukkaukset.⁶⁵ Esimerkiksi Karenin osavaltiossa konfliktin voidaan katsoa jatkuneen jo yli 70 vuoden ajan.⁶⁶ Etnisissä osavaltioissa konfliktit ovat tiiviisti sidoksissa etnisten ryhmien tavoiteltuun itsensä määräämisoikeuteen, ja alueelliset aseelliset ryhmät ovat tyypillisesti identifioituneet jonkin tietyn etnisyyden kautta.⁶⁷

Kaikilla suuremmilla etnisillä vähemmistöryhmillä on Myanmarissa omat etniset armeijansa, jotka tyypillisesti näkevät itsensä etnisten vähemmistöryhmien ja niiden oikeuksien suojelijoina. Jotkut etnisistä armeijoista ovat resurssiltaan ja taistelijamääriltään vahvoja ja jotkut heikkoja. Monet etniset armeijat ovat solmineet Myanmarin itsenäistymisestä lähtien vaihtelevan pituisia aselepoja Tatmadawin kanssa, mutta jotkut etniset armeijat eivät ole koskaan allekirjoittaneet aseleposopimuksia.⁶⁸ Ennen vallankaappausta eri etnisten armeijoiden keskeisimpiä kysymyksiä ovat olleet erityisesti se, miten rakentaa liittoumia sekä

⁵⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 9–10.

⁵⁹ OHCHR 16.9.2021, s. 9.

⁶⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 11.

⁶¹ Giffin / IDMC 9/2021.

⁶² Asia Times 19.10.2021.

⁶³ DFAT 18.4.2019, s. 16.

⁶⁴ Tower / USIP 19.8.2021.

⁶⁵ OHCHR 16.9.2019, s. 175.

⁶⁶ The Diplomat 8.2.2019.

⁶⁷ ICG 28.8.2020, s. 13, 32.

⁶⁸ Frontier Myanmar 2.9.2019.

suhdetta liittovaltioon etnisen ryhmän tai osavaltion suuremman itsemääräämisoikeuden ja yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi.⁶⁹

Etnisten armeijojen itsensä asemointi vallankaappaukseen nähden vaihtelee. Monet etnisistä armeijoista ovat tarjonneet tukensa mielenosoittajille, osallistuneet protesteihin ja liittoutuneet vastarintajoukkojen kanssa. Syrjäytetyn NLD-puolueen heikot suhteet moniin etnisiin vähemmistöryhmiin heikentävät kuitenkin tavoitetta yhtenäisyyden saavuttamisesta eri Tatmadawia vastustavien ryhmien välillä, ja jotkut etnisistä armeijoista ovat olleet vähemmän aktiivisia ilmaisemaan selkeää poliittista kantaa ja asemaa. Esimerkiksi Rakhinen osavaltiossa, missä taistelut ovat olleet viime vuosina kiivaimpia koko maassa, alueen suurin etninen armeija Arakan Army on pidättäytynyt tukemasta vastarintaliikettä ja pyrkinyt sen sijaan lisäämään omaa alueellista vaikutusvaltaansa Tatmadawin kanssa käytyjen taistelujen tauotessa. Myös Shanin osavaltiossa suurempaa alueellista poliittista valtaa tavoitteleva Restoration Council of Shan State on pidättäytynyt ottamasta selkeää kantaa, vaikka onkin tuominut vallankaappauksen.⁷⁰

Jo ennen vallankaappausta etnisten armeijoiden ja Tatmadawin lisäksi eri etnisissä osavaltioissa on toiminut satoja, ellei tuhansia aseellisia militeita, joiden koko on vaihdellut pienten kylien puolustusjoukoista vahvuudeltaan useiden tuhansien taistelijoiden ryhmiin, jotka ovat resurssiltaan voimakkaampia kuin monet etnisistä armeijoista. Näiden lisäksi maassa on toiminut jo pitkään myös "rajavartiojoukkoja", jotka koostuvat aikaisemmista etnisistä kapinallisryhmistä tai militeoista, mutta jotka on tuotu muodollisesti Tatmadawin kontrollin alle. Vaikka näissä ryhmissä toimii myös Tatmadawin armeijan upseereita, on niiden autonomia perinteisesti ollut suurta. Nämä ryhmät ovat toimineet lähellä Myanmarin kansainvälisiä rajoja, ja olleet osallisina laittomassa liiketoiminnassa kuten huumekaupassa.⁷¹

Ennen vallankaappausta NLD-hallitus pyrki hakemaan ratkaisua maan etnisiin konflikteihin kansallisen rauhansopimuksen (*National Ceasefire Agreement, NCA*) neuvottelun kautta. NCA oli pelkän tulitaukosopimuksen sijaan maanlaajuinen kehys, jonka kautta muodollista kansallista rauhanprosessia pyrittiin ohjaamaan. Viime kädessä sen tavoitteena oli lopettaa vuosikymmeniä kestäneet väkivaltaisuuudet etnisten armeijoiden ja Myanmarin armeijan välillä sekä tehdä tilaa eri ryhmien välisille poliittiselle keskustelulle, ja lopulta kansalliseen sovintoon.⁷² Rauhanprosessi oli jo ennen vallankaappausta hauraalla pohjalla, ja nyt se on käytännössä pysähdyksissä. Monet NCA:han sitoutuneista tukensa vastarintaliikkeelle antaneista ryhmistä on sanoutunut irti sopimuksesta, ja vastustaa neuvotteluja Tatmadawin kanssa.⁷³

3.2 Vallankaappauksen jälkeen perustetut aseelliset ryhmät

Sotilasjuntan käyttämät raat keinoit mielenosoitusten tukahduttamiseksi ovat herättäneet rauhanomaisen protestoinnin lisäksi jatkuvasti laajentuvaa aseellista vastarintaa, ja juntan vastustus on ottanut jatkuvasti vallankumouksellisempia muotoja. Eri puolilla maata on perustettu useita uusia organisoituja vastarintamilitioita, joista monien nimessä on termi "puolustusjoukot" (*defence forces*). Ryhmät tuntevat yleensä hyvin paikallisen maaston, ja monissa tapauksissa alkeellisia aseita kuten metsästyskiväärejä ja kotitekoisia pommeja käyttävät ryhmät ovat tehneet merkittävää vahinkoa Tatmadawille ja surmanneet sen

⁶⁹ Norwegian Institute of International Affairs 2018, s. XII.

⁷⁰ Tower / USIP 19.8.2021; Ye Myo Hein / Irrawaddy 1.9.2021.

⁷¹ ICG 28.8.2020, s. 2.

⁷² Gum San Awng ym. / FES 2019, s. 3, 4.

⁷³ Shan News 18.10.2021; NCA-S EAO 15.10.2021.

jäseniä.⁷⁴ Juntta on tyypillisesti vastannut hyökkäyksiin raskaiden aseiden käytöllä ja siviiliasuinalueiden ilmaiskulla ja pommituksilla.⁷⁵

Syyskuussa 2021 varjohallitus NUG julisti "puolustussodan" sotilasjunttaa vastaan ja kutsui siviilit eri puolilla maata tarttumaan aseisiin.⁷⁶ Eri puolilla maata vastarintajoukot ovat jatkaneet päivittäisiä hyökkäyksiä, armeijasaattueiden väijytyksiä, sotilasjunttaan sidoksissa olevien kohteiden pommituksia ja juntan nimittämien virkamiesten, epäiltyjen informanttien ja muiden juntalle uskollisiksi nähtyjen henkilöiden tappoja.⁷⁷

NUG on perustanut oman aseellisen siiven (ns. kansanarmeijan, *People Defence Force, PDF*), jonka yhtenä tavoitteena on ollut koota eri puolilla maata vastarintajoukkoja kansanarmeijan alaisuuteen yhdeksi rintamaksi. PDF:n haasteet ovat kuitenkin merkittäviä, ja se on vain löyhästi organisoitunut.⁷⁸ Vastarintajoukot ovat tyypillisesti alueellisesti perustettuja, ja vaihtelevat huomattavasti kooltaan, koulutukseltaan, aseiltaan ja organisoinniltaan, ja vaikka monet ryhmistä vannovat uskollisuutta NUG:lle, ne eivät toimi NUG:n käskyvallan alaisuudessa tai kontrollissa.⁷⁹

Haasteita aiheuttaa myös se, että NUG:n resurssit ovat puutteelliset ja suurin osa sen johtajista on maanpaossa. Lisäksi NUG ei käytännössä kontrolloi mitään aluetta Myanmarissa. Etnisissä osavaltioissa eri alueita kontrolloivien etnisten armeijoiden etenkin Kayahin, Kayinin, Monin, Shanin ja Kachinin osavaltioissa kerrotaan kuitenkin antaneen taistelukoulutusta lukuisille vastarintaliikkeen jäsenille, joista monet ovat palanneet vastustamaan Tatmadawia kaupunkialueille.⁸⁰ Koulutuksen lisäksi monet uusista perustetuista puolustusjoukoista toimivat läheisessä yhteistyössä etnisten armeijoiden kanssa.⁸¹ Jotkut etnisistä armeijoista ovat myös tarjonneet turvaa Tatmadawia paenneille toisinajattelijoille ja poliitikoille.⁸²

Vastarintajoukkoja on perustettu sekä sisämaan bamarialueilla että etnisissä osavaltioissa. Etnisissä osavaltioissa alueelliset vastarintajoukot ja muut vallankaappauksen jälkeen perustetut aseelliset ryhmät ovat tulleet käytännössä etnisten armeijoiden rinnalle, ja etnisten armeijoiden suhtautuminen niihin vaihtelee. Joillain alueilla etniset armeijat ja vallankaappauksen jälkeen perustetut vastarintajoukot ovat taistelleet yhdessä Tatmadawia vastaan.⁸³

NUG on väläytellyt myös eri etnisyyksistä koostuvan yhteisen "liittovaltioarmeijan" (*federal army*) perustamista, mikä ei toistaiseksi ole kuitenkaan saanut kannatusta etnisten armeijoiden keskuudessa. Monet etnisistä armeijoista kokevat NLD-puolueen olleen kykenemätön ajamaan etnisten osavaltioiden intressejä ja rauhanprosessia hallituksessa ollessaan.⁸⁴ YK:n erityisraportoijan mukaan eri etnisten ryhmien intressit ovat todennäköisesti liian erilaiset yhteisen liittovaltioarmeijan perustamiseen.⁸⁵

⁷⁴ ICG 28.6.2021, s.1; ICG 20.10.2021, s. 1; UNGA 2.9.2021, s. 17.

⁷⁵ ICG 28.6.2021, s.1; ACLED 22.7.2021.

⁷⁶ ICG 20.10.2021, s. 2; Reuters 7.9.2021.

⁷⁷ ICG 20.10.2021, s. 2; UNGA 2.9.2021, s. 17.

⁷⁸ ICG 28.6.2021, s. 4–5, 12; UNGA 2.9.2021, s. 17.

⁷⁹ UNGA 2.9.2021, s. 17; OHCHR 16.9.2021, s. 9.

⁸⁰ ICG 28.6.2021, s. 4–5, 12; UNGA 2.9.2021, s. 17–18.

⁸¹ ICG 20.10.2021, s. 5.

⁸² ICG 28.6.2021, s. 4.

⁸³ ACLED 22.7.2021; Irrawaddy / Lintner, Bertil 18.10.2021.

⁸⁴ ICG 28.6.2021, s. 4; FP 4.9.2021.

⁸⁵ UNGA 2.9.2021, s. 18.

Myös joitain armeijamyönteisiä militanttiryhmiä on perustettu vallankaappauksen jälkeen. Myanmarin armeijalla on pitkä historia erilaisten puolimilitarististen joukkojen organisoinnista, ja eri puolilla maata eläköityneet sotilaat, sotilasjunttaan kytköksissä olevan USDP-puolueen edustajat ja muut vastarintaliikkeen tappouhan alla olevat ja armeijan tukijat ovat perustaneet aseellisia ns. *Pyu Saw Htee* -ryhmiä. Raporttien mukaan Tatmadaw on kouluttanut joitain näistä ryhmistä, ja osa on taistellut Tatmadawin sotilaiden rinnalla vastarintajoukkoja vastaan.⁸⁶

3.3 Tatmadawin siviileihin kohdistamat oikeudenloukkaukset ja siviiliuhrien määrä

Jo ennen sotilasvallankaappausta YK on toistuvasti syyttänyt Tatmadawia räikeistä ihmisoikeusloukkauksista, sotarikoksista, rikoksista ihmisyyttä vastaan sekä rohingya-muslimien kansanmurhasta. Ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet ovat voineet jatkaa toimintaansa rankaisematta.⁸⁷ Etnisissä osavaltioissa Tatmadaw on vuosikymmenten ajan kohdistanut systemaattisia hyökkäyksiä ja väkivaltaisia iskuja siviileihin osana sotataktiikoitaan. Oikeudenloukkaukset siviilejä kohtaan ovat sisältäneet murhia, pakkotyövoimaa, laittomia pidätyksiä, katoamisia, kylien tuhoamista, kidutusta tai muuta julmaa, epäinhimillistä tai alentavaa kohtelua ja rankaisemista, sekä seksuaalista tai sukupuolittunutta väkivaltaa, kuten raiskauksia ja joukkoraiskauksia.⁸⁸

Sotilasjuntan siviileihin kohdistama väkivalta on lisääntynyt merkittävästi vallankaappauksen jälkeen⁸⁹, ja armeija on ottanut aikaisemmin lähinnä etnisissä osavaltioissa käyttämiään sotataktiikoita käyttöön myös muualla Myanmarissa. Eri puolella maata junta on valinnut siviilejä kohteikseen, kohdistanut siviileihin mielivaltaisia tappoja ja kidutusta sekä käyttänyt siviileistä piittaamatta raskasta aseistusta kyliin ja kaupunkeihin hyökätessään.⁹⁰ YK:n erityisraportoijan mukaan armeija on kohdistanut siviilikyliin ilmaiskuja, piirityksiä, asuinrakennusten massapolttoja, seksuaalista väkivaltaa ja käyttänyt siviilejä ihmiskilpinä.⁹¹ Uutislähteet ovat raportoineet siviilien käyttämisestä ihmiskilpinä ainakin Shanin, Chinin ja Kayinin osavaltioissa ja Sagaingin ja Magwayn maakunnissa.⁹²

Mielenosoittajiin ja muihin vastustajiin kohdistunut kidutus on ollut laajalti raportoitua sekä kaduilla pidätysten yhteydessä että pidätyskeskuksissa.⁹³ YK on raportoinut myös lapsiin kohdistuneen kidutusta. YK:n erityisraportoijan tietojen mukaan junta on käyttänyt kidutusta laajamittaisesti keinona aktivistien, toimittajien, ihmisoikeuspuolustajien ja poliitikkojen pelottelemiseksi, kuulustelemiseksi ja surmaamiseksi, ja sen saamien raporttien mukaan vallankaappauksen jälkeen ainakin 50 ihmistä oli kuollut kidutuksen seurauksena eri puolilla maata. Kidutuskeinoja ovat olleet mm. kumiluodeilla ampuminen lähietäisyydeltä, eri kehon osiin kohdistetut luomurtumia ja muita vammoja aiheuttaneet pahoinpitelyt, metallilangoilla hakkaaminen, nälässä ja janossa pitäminen, nukkumisen estäminen, pakotettu istuminen tuolilla useiden päivien ajan, seksuaalinen väkivalta ja raiskauksilla uhkaaminen.⁹⁴

⁸⁶ ICG 20.10.2021, s. 5; OHCHR 16.9.2021, s. 9; ACLED 22.7.2021.

⁸⁷ UN HRC 12.9.2018, s. 1, 14–16, 19; OHCHR 16.9.2021, s. 11; UNGA 2.9.2021, s. 3.

⁸⁸ UN HRC 12.9.2018.

⁸⁹ UNGA 2.9.2021, s. 8; ACLED 22.7.2021; ACLED 19.11.2021.

⁹⁰ UN HRC 3.9.2020, s. 3, 5; ICG 20.10.2021, s. 2.

⁹¹ UNGA 2.9.2021, s. 8.

⁹² RFA 3.11.2021; Irrawaddy 29.10.2021b.

⁹³ UNGA 2.9.2021, s. 8; Milko & Gelineau / AP News 28.10.2021.

⁹⁴ UNGA 2.9.2021, s. 6–8.

Naiset ja tytöt ovat erityisen haavoittuvassa asemassa armeijan ja turvallisuusjoukkojen toteuttamalle seksuaaliselle väkivallalle koko maassa.⁹⁵ Pidätyskeskuksissa on raportoitu seksuaalista väkivaltaa kohdistuneen myös miehiin.⁹⁶

Tatmadawin siviilikyliin tekemät iskut ovat johtaneet kuolemiin, loukkaantumisiin ja joukkopakenemisiin.⁹⁷ Tatmadaw on soveltanut siviilikyliin jo 1960-luvulla luomaansa ns. "neljän leikkauksen strategiaa" (*four cuts strategy*), missä siviiliväestö nähdään ensisijaisesti kapinallistoiminnan mahdollistavana tukijana. Strategian tavoitteena on rajoittaa viholliselta neljä välttämättömyyttä: ruoka, rahoitus, tiedustelu ja rekrytoinnit.⁹⁸

International Crisis Groupin mukaan Tatmadaw on käyttänyt siviilejä vastaan vallankaappauksen jälkeen erityisesti seuraavia taktiikoita:

- Pyrkii toteuttamaan etsintöjä paikallisyhteisöihin, joiden yhteydessä pidättää toisinajattelijoita tai vastustajinaan pitämiä henkilöitä ja epäiltyjä vastarintaliikkeen jäseniä. Myös perheenjäseniä voidaan pidättää. Joitakin pidätettyjä on summittaisesti teloitettu pidätyksen yhteydessä, ja useita on myöhemmin kidutettu pidätyskeskuksissa, mistä on myös seurannut kuolemia.
- Käyttää raskaasti aseistettuja taistelupataljoonia kitkemään vastarintaa kaupunkialueilla käyttäen vastustajien surmaamiseen tähtääviä sotataktiikoita. Turvallisuusjoukot ovat mm. ampuneet kranaatteja protestileireihin ja ajaneet aseistamattomia siviilejä "tappoalueille" (*kill zone*) ammuttaviksi.
- Maaseutualueilla, missä vastarintaa esiintyy, käytetään "four cuts" strategiaa. Strategiaa on käytetty vallankaappauksen jälkeen erityisesti Kayahin ja Chinin osavaltioissa, mutta myös maakunnissa, missä aseellisten vastarintaliikkeiden toiminta on voimakasta. Esimerkiksi syyskuussa valtaväestö bamarien asuttaman Gangawin kunnan alueella Magwayn maakunnassa armeija tappoi ainakin 24 kyläläistä, joista osan kiduttamisen seurauksena, sekä poltti 100 asuintaloa.⁹⁹

UNHRC:n raportin mukaan Tatmadawin lisäksi myös monet muut konfliktin osapuolet eivät ole kunnioittaneet kansainvälisiä ihmisoikeus- ja humanitaarisen lakeja siviilien suojelemiseksi.¹⁰⁰

Turvallisuusvälikohtausten aiheuttamista siviiliuhrien lukumääristä ei ollut saatavilla luotettavaa tietoa käytettävissä olevista lähteistä, ja välikohtausten raportoinnissa on todennäköisesti puutteita. Vallankaappauksen jälkeen entisestään lisääntyneet rajoitukset esim. humanitaarisen avun, kansalaisjärjestöjen ja median pääsyssä eri alueille ja Internetin käyttöön kohdistuvat rajoitukset vaikeuttivat ihmisoikeusloukkausten ja turvallisuusvälikohtausten raportointia etenkin aktiivisilla konfliktialueilla, joissa raportoinnissa on ollut merkittäviä puutteita jo ennen vallankaappausta.¹⁰¹ YK:n ihmisoikeusorganisaatioilla ei ole pääsyä Myanmariin eikä monitorointi maan sisällä ei ole mahdollista, vaan niiden seuranta perustuu julkisesti saatavilla oleviin lähteisiin sekä yhteyshenkilöjen toteuttamiin haastatteluihin.¹⁰²

⁹⁵ UNGA 2.9.2021, s. 8, 9.

⁹⁶ OHCHR 16.9.2021, s. 8.

⁹⁷ UNGA 2.9.2021, s. 9–10.

⁹⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 9; ICG 28.6.2021, s. 13.

⁹⁹ ICG 20.10.2021, s. 3–4.

¹⁰⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 11.

¹⁰¹ UN OCHA 1.10.2021; OHCHR 16.9.2021, s. 2; DW 2.5.2021; ARC 3/2019, s. 29; KHRG 11/2021, s. 12.

¹⁰² OHCHR 16.9.2021, s. 2.

3.4 Konfliktin intensiteetti maan eri alueilla

ACLEd-konfliktitietokannan listaamien tietojen mukaan vuoden 2021 aikana koko maassa oli 19.11.2021 mennessä raportoitu 5705 turvallisuusvälikohtausta, jotka koostuivat taisteluista (1853), räjähdde- ja ilmaiskusta (2215) sekä väkivallasta siviilejä vastaan (1637). 8014 ihmisen¹⁰³ raportoitiin kuolleen listatuissa välikohtauksissa. Etnisissä osavaltioissa ACLED:n listaamat turvallisuusvälikohtaukset jakautuvat seuraavasti: Chin (203), Kachin (704), Kayah (206), Kayin (237), Mon (211), Rakhine (52), Shan (815). Maakunnissa ACLED:n listaamien välikohtausten jakauma on seuraavanlainen: Ayeyarwady (156), Bago (180), Magway (430), Mandalay (571), Sagaing (1138), Tanintharyi (110), Yangon (656). Lisäksi pääkaupunki Nay Pyi Tawissa oli raportoitu 36 välikohtausta.¹⁰⁴

Yllä mainittujen turvallisuusvälikohtausten lisäksi vuonna 2021 marraskuun 19. päivään mennessä ACLED listasi koko maassa 5794 mielenosoitusta ja mellakkaa, joissa sai surmansa yhteensä 623 ihmistä.¹⁰⁵

Vuoden 2020 aikana ACLEDin listaamien turvallisuusvälikohtausten määrä oli koko maassa 1120, joten vuosittaisten välikohtausten määrä on jo 19.11.2021 mennessä yli viisinkertainen edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2020 ACLED:n raportoimat turvallisuusvälikohtaukset koostuivat taisteluista (488), räjähdde- ja ilmaiskusta (345) sekä väkivallasta siviilejä kohtaan (287).¹⁰⁶ Niissä surmansa sai 651 ihmistä. Vuonna 2020 turvallisuusvälikohtauksia raportoitiin eniten Rakhinen osavaltiossa (656).¹⁰⁷

3.4.1 Kaakkois-Myanmar

UNHCR raportoi marraskuussa 2021, että turvallisuustilanne oli heikentynyt koko kaakkoisessa Myanmarissa, ja taisteluja Tatmadawin ja etnistien armeijoiden tai PDF-joukkojen välillä oli raportoitu kaikissa kaakkoisen Myanmarin osavaltioissa ja maakunnissa.¹⁰⁸

Karenin osavaltiossa taistelut KNLA:n (*Karen National Liberation Army*) ja Tatmadawin välillä ovat aktivoituneet vallankaappauksen jälkeen. Kostoiskuna KNLA:n hyökkäyksille Tatmadaw toteutti maaliskuussa 2021 ensimmäistä kertaa 20 vuoteen ilmaiskuja Karenin osavaltiossa ja Bagon maakunnassa, mistä osa tehtiin siviilialueille. Iskuissa kuoli ja loukkaantui siviilejä, ja yli 40 000 siviiliin raportoitiin jättäneen kotinsa kolmen päivän aikana.¹⁰⁹ Toukokuun puoliväliin mennessä aseellisia yhteenottoja oli raportoitu jo satoja, ja sotilasjunta kohdisti siviilialueille iskuja, mitkä johtivat loukkaantumisiin, kotien tuhoutumiseen ja siirtymään joutumisiin. Heinäkuussa 47600 siviiliin kerrottiin eläneen Karenin osavaltiossa IDPinä väliaikaisissa suojapaikoissa tai luolissa. Alueen siviilien elämä oli vaikeutunut turvallisuustilanteen heikentymisen, liikkumisrajoitusten, koronaviruksen ja Tatmadawin estämien humanitaarisen avun toimitusten yhteisvaikutuksesta.¹¹⁰

¹⁰³ ACLED ei erottele tilastoissaan siviilejä muista turvallisuusvälikohtausten kuolonuhreista. Lisäksi monissa listatuissa turvallisuusvälikohtauksissa mainitaan välikohtauksessa kuolleiden uhrilukujen "olevan tuntematon" (*casualties unknown*).

¹⁰⁴ ACLED 19.11.2021.

¹⁰⁵ ACLED 19.11.2021.

¹⁰⁶ ACLED 19.11.2021.

¹⁰⁷ ACLED 19.11.2021.

¹⁰⁸ UNHCR 15.11.2021, s. 1.

¹⁰⁹ OHCHR 16.9.2021, s. 11; Giffin / IDMC 9/2021.

¹¹⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 11.

Kayahin osavaltiossa sotilasjuntan sekä vallankaappauksen jälkeen perustetun Karenni People's Defence Forcen (KPDF) väliset taistelut ovat eskaloituneet. Tatmadaw hyökkäsi sekä Demoson ja Loikawin alueille toukokuun lopussa 2021. Se pommitti Demoson kylää ilmaiskilla ja kranaateilla kostoiskuna KPDF:n viranomaisiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja poltti epäiltyjen vastustajiensa taloja. Myös Loikawissa armeija käytti ilmaiskuja ja miehitti kaupungin. Viikon sisällä taistelujen eskaloitumisesta 100 000 ihmistä oli joutunut jättämään kotinsa. Juntta oli myös sulkenut Kayahin osavaltion päätiet ja estänyt siviilien pääsyn ruokaan, veteen ja lääkintätarvikkeisiin. Paikallisten lähteiden mukaan ainakin 65 siviiliä oli surmattu Demosoon ja Loikawiin kohdistuneissa hyökkäyksissä touko-kesäkuussa.¹¹¹

3.4.2 Pohjois-Myanmar

Pohjoisessa Myanmarissa Kachinin osavaltiossa useamman vuoden verrattain rauhallisen ajanjakson jälkeen konflikti aktivoitui maaliskuun 2021 jälkeen, jolloin Kachin Independent Army (KIA) hyökkäsi Tatmadawin tukikohtaan Hpakanfin kunnan (*township*) alueella. Tämän jälkeen taistelut eskaloituivat ja levisivät ainakin 14 kunnan alueelle Kachinin ja Shanin osavaltioissa sekä pohjoisessa Sagaingin maakunnassa. Tatmadaw oli toteuttanut ilmaiskuja ja summittaisia kranaatti-iskuja siviilialueille osana taisteluja, mistä seurasi siviilikuolemia, loukkaantumisia ja merkittäviä aineellisia vahinkoja. OHCHR:n mukaan Tatmadaw on käyttänyt ihmiskilpiä ja pakkotyövoimaa Kachinissa. Myös KIA:n on raportoitu käyttäneen pakkotyövoimaa, ml. lapsia.¹¹²

Jo useiden vuosien ajan jatkuneet aseelliset yhteenotot ovat kiihtyneet Shanin osavaltion alueilla sekä etnisten armeijoiden ja Tatmadawin välillä, että etnisten armeijoiden välisinä. Eri osapuolten toteuttamat ihmisoikeusrikkomukset ovat olleet jo pitkään laajasti raportoituja.¹¹³ Erityisesti lokakuusta 2021 lähtien etnisten armeijoiden sekä Tatmadawin väliset aseelliset yhteenotot ovat olleet toistuvia eri puolilla osavaltiota.¹¹⁴ Myös esimerkiksi syyskuussa tuhannet siviilit joutuivat jättämään kotinsa myös SSPP:n (Shan State Progress Party) ja RCSS:n (Restoration Council of Shan State) välisten keskinäisten aluehallintaan liittyvien yhteenottojen seurauksena.¹¹⁵

3.4.3 Länsi-Myanmar

Läntisen Myanmarin Rakhinen osavaltiossa vallankaappauksen seuraukset ovat olleet monista muista osavaltioista poikkeavia. Rakhinissa vuonna 2020 nähdyt laajamittaiset ja kiivaat aseelliset yhteenotot Arakan Armeen ja Tatmadawin välillä ovat olleet toistaiseksi tauolla vuoden 2020 lopun väliaikaisen aselevon jälkeen.¹¹⁶ Laajoja aseellisia yhteenottoja ja siviiliväestön siirtymisiä viime vuosina aiheuttanut Rakhinen osavaltion konflikti on kuitenkin edelleen ratkaisematta, eikä kestävää aselepoa voida pitää todennäköisenä.¹¹⁷ Marraskuussa 2021 uutislähteet raportoivat jo aselevon rikkoutumisesta Maungdawin

¹¹¹ UNGA 2.9.2021, s. 10.

¹¹² OHCHR 16.9.2021, s. 12.

¹¹³ OHCHR 16.9.2021, s. 12.

¹¹⁴ UN OCHA 5.11.2021, s. 2.

¹¹⁵ Myanmar Now 25.9.2021.

¹¹⁶ OHCHR 16.9.2021, s. 12.

¹¹⁷ ACLED 22.7.2021.

kunnassa tapahtuneen tulitaistelun myötä. Tatmadawin joukot ovat kuitenkin tällä hetkellä pitkälti keskitettyinä muualla maassa.¹¹⁸

600 000 Rakhinessa asuvan rohingyamuslimin sorto on jatkunut, eikä aikaisemmin rohingyamuslimia vastaan toteutettuihin ihmisoikeusrikkomuksiin ole puututtu. Paluu ole myöskään ole mahdollistunut lähes miljoonalle elokuun 2017 jälkeisiä etnisiä puhdistuksia Bangladeshiin paenneelle rohingyalle.¹¹⁹

Chinin osavaltiossa sekä sen naapurimaakunnissa Sagaingissa ja Magwayssa turvallisuustilanne on heikentynyt nopeasti.¹²⁰ Chinin osavaltiossa paikallinen vallankaappaus vastustavan kapinallisryhmän Chinland Defence Force (CDF) ja Tatmadawin vastaiset taistelut alkoivat toukokuussa, jolloin sotilasjunta myös toi sotilain voimaan Mindatin kaupungissa. Armeijan joukot pommittivat useiden päivien ajan Mindatia, ja toukokuussa 1000 sotilaa joukot ottivat kaupungin haltuunsa. YK:n erikoislähettilään mukaan armeijan hyökkäyksen aikana toteutetut ihmisoikeusrikkomukset sisälsivät mielivaltaisia pidätyksiä, useisiin kuolemiin ja loukkaantumisiin johtaneita summittaisia hyökkäyksiä siviilejä kohtaan, siviilien käyttöä ihmiskilpinä, seksuaalista väkivaltaa ja omaisuuden tuhoamista.¹²¹

50 000 ihmistä eli noin kaksi kolmasosaa Mindatin väestöstä joutui jättämään kotinsa taistelujen seurauksena. Erityisraportoijan saamien tietojen mukaan armeijan joukot olivat kohdistaneet hyökkäyksiä myös IDP-leireihin. Juntan siviileihin kohdistuneiden hyökkäysten raportoidaan tappaneen ainakin 37 Mindatin ympäristössä. Tatmadaw oli estänyt ja rajoittanut humanitaarisen avun pääsyä alueelle. Taistelut CDF:n ja Tatmadawin välillä jatkuivat elokuussa ja YK:n erityisraportoijan mukaan yleinen turvallisuustilanne Chinin osavaltiossa on sittemmin jatkanut heikentymistään.¹²² Irrawaddyn saamien tietojen mukaan Tatmadaw oli tuhonnut pommituksilla ja polttamalla Thanlangin kylässä 254 asuintaloa ja muuta rakennusta syyskuun 9. päivän jälkeen. Juntta syytti tuhoista paikallisia PDF-joukkoja.¹²³

Sagaingin maakunnassa aseelliset elementit ovat kohdistaneet hyökkäyksiä Tatmadawia vastaan huhtikuun 2021 jälkeen, ja aseelliset yhteenotot ovat jatkuneet syksyllä maakunnan eri osissa.¹²⁴ UNHCR raportoi marraskuussa, että Sagaingissa Tigyaingin kunnan alueella käytävien taistelujen intensiteetti oli raportointihetkellä koko maan suurinta.¹²⁵

3.4.4 Uudentyyppinen väkivalta maakunnissa ja kaupunkialueilla

YK:n erityisraportoijan mukaan sisämaan aikaisemmin rauhallisemmissa maakunnissa ja kaupungeissa asuvien valtaväestö bamarien edustajat ovat vallankaappauksen jälkeen kohdanneet ensimmäistä kertaa Tatmadawin toteuttamaa aseellista väkivaltaa, jota etniset vähemmistöt ovat joutuneet kokemaan jo pitkään osavaltioiden konfliktialueilla.¹²⁶

Aseellisten milifioiden ja vastarintaliikkeen jäsenten toteuttamat, lähes päivittäiset räjähdyskuvat ovat kohdistuneet Yangonissa, Mandalayssa ja muualla maassa

¹¹⁸ Bangkok Post 10.11.2021.

¹¹⁹ OHCHR 16.9.2021, s. 12–13

¹²⁰ UNHCR 15.11.2021, s. 1; UN OCHA 5.11.2021.

¹²¹ UNGA 2.9.2021, s. 9.

¹²² UNGA 2.9.2021, s. 9–10.

¹²³ Irrawaddy 26.11.2021.

¹²⁴ UN OCHA 5.11.2021, s. 2.

¹²⁵ UNHCR 15.11.2021, s. 1.

¹²⁶ UNGA 2.9.2021, s. 8.

paikallisviranomaisten toimistoihin ja koteihin, juntan omistamiin tai sitä tukeviin yrityksiin, väitettyjen informanttien koteihin tai toimistoihin, julkisiin paikkoihin (esim. kaupunkien risteysalueet), sotilasjuntalle tärkeäksi nähtyyn infrastruktuuriin (esim. tietoliikennemastot) ja poliisiin ja armeijan tukikohtiin.¹²⁷ Tyypillisesti erityisesti urbaaneilla alueilla toteutettuja iskuja on esiintynyt maan suurimman kaupungin Yangonin lisäksi erityisesti maakunnissa, kuten Magwessa, Sagaingissa, Ayerwadyssa, Mandalayssa ja Tanintharyissa.¹²⁸ Joissain tapauksissa iskuilla on ollut vaikutusta myös sivullisiin. Maaseudulla vastarintajoukot ovat säännöllisesti myös iskeneet armeijasaattueisiin tienvarsipommeilla.¹²⁹

Vastarintajoukot ovat International Crisis Groupin mukaan surmanneet viimeisten kuukausien aikana useita henkilöitä päivässä, mm. sotilasjuntan nimittämiä paikallisviranomaisia, jontaa tukevan USDP-puolueen jäseniä, turvallisuusjoukkojen jäseniä ja epäiltyjä juntan informantteja. Juntan mukaan vastarintajoukkojen surmaamien määrä oli 9.9. mennessä 799, ja iskuissa loukkaantuneiden määrä 726. Nämä määrät ovat linjassa International Crisis Groupin keräämien mediaraporttien kanssa.¹³⁰

3.5 Maamiinat ja räjähdesaasteet

Maamiinat ovat vakava ja laajalle levinnyt ongelma erityisesti Myanmarin maaseudulla, ja aiheuttavat vaaraa paikalliskylien asukkaille ja heidän elinympäristöilleen. Sekä Tatmadaw että etniset armeijat ovat jatkaneet uusien miinojen asentamista.¹³¹ Samalla maamiinojen aiheuttamat siviilien loukkaantumiset ja kuolemat ovat jatkuneet, mikä vaikuttaa merkittävästi siviilien elinympäristöihin ja myös humanitaarisen avun pääsyyn eri alueille. Maamiinat estävät sisäisesti siirtymään joutuneiden palaamisen kyliinsä monilla alueilla, missä taistelut ovat tauonneet.¹³² YK:n lastenrahaston (UNICEF) mukaan esimerkiksi Rakhinessa, jossa ovat tauonneet vuoden 2020 lopussa, 12 siviiliä oli saanut surmansa ja 35 loukkaantunut maamiinojen ja räjähdesaasteiden (*Explosive remnants of war, ERW*) seurauksena vuonna 2021 syyskuun loppuun mennessä.¹³³

Myanmarin maamiinavälikohtauksia monitoroivan Landmine and Cluster Munition Monitor -järjestön medialähteistä, YK:n järjestöiltä, kansalaisjärjestöiltä ja muilta organisaatioilta keräämien tietojen mukaan vuoden 2020 aikana oli raportoitu 280 maamiinavälikohtausta, joista 259 siviiliä. Lähteen mukaan kaikista välikohtauksista 195 oli johtanut kuolemaan ja 85 loukkaantumiseen. Välikohtauksista 147 raportoitiin Rakhinen osavalttiosta, 72 Shanin osavalttiosta, 21 Kachinin osavalttiosta ja 15 Kayinista.¹³⁴

UNICEFin mukaan vuoden 2021 tammikuun ja syyskuun välillä oli raportoitu 116 maamiinavälikohtausta, joissa oli kuollut 65 ja loukkaantunut 127. Lapsia kuolleista oli 15 ja loukkaantuneista 40. Suurin osa (41 välikohtausta) oli Shanin osavaltiossa. Rakhinessa ja Kachinissa raportoitiin kummassakin 21 välikohtausta. Loput raportoiduista välikohtauksista

¹²⁷ ICG 20.10.2021, s. 6, 7; ICG 28.6.2021, s. 5; Irrawaddy / Lintner, Bertil 18.10.2021.

¹²⁸ Irrawaddy / Lintner 18.10.2021; Irrawaddy 8.11.2021; UNGA 2.9.2021, s. 8.

¹²⁹ ICG 20.10.2021, s. 6, 7.

¹³⁰ ICG 20.10.2021, s. 6.

¹³¹ Landmine & Cluster Monitor 16.11.2021.

¹³² OHCHR 16.9.2021, s. 11, 12.

¹³³ UNICEF 27.10.2021.

¹³⁴ Landmine & Cluster Monitor 16.11.2021.

(33) olivat joko Chinin, Kayahin, Kayinin ja Monin osavaltioista tai Bagon, Magwayn, Sagaingin ja Tanintharyin maakunnista.¹³⁵

YK:n johtama The Myanmar Information Management Unit (MIMU) on julkaissut Landmine and Cluster Munition Monitor -järjestön dataan perustuvan kartan, jossa on esitetty miinojen saastuttamia alueita Myanmarissa ja vuosien 2007–2020 välillä miinojen aiheuttamien siviiliuhrimäärien jakautumista maan eri alueilla.¹³⁶ MIMU:n mukaan elokuun 2011 jälkeen 2100 ihmistä on kuollut tai loukkaantunut maamiinojen seurauksena. 90 prosenttia näistä tapauksista oli raportoitu Kachinin, Kayinin, Shanin ja Rakhinen osavaltioista tai Bagon maakunnasta.¹³⁷ MIMU:n mukaan eri alueilla liikkumisrajoitukset sekä puutteelliset maamiinaloukkaantumisten ja -kuolemien seurantakäytännöt aiheuttavat kuitenkin merkittävä vajetta tapausten raportointiin.¹³⁸

4 Sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP)

Vallankaappauksen jälkeen maan sisäisesti siirtymään joutuneiden (IDP, *Internally Displaced Person*) määrä on kasvanut ennätyslukemiin, ja sadat tuhannet ovat paenneet aseellisia yhteenottoja ja Tatmadawin siviileihin kohdistamaa väkivaltaa.¹³⁹ YK:n pakolaisjärjestö UNHCR arvioi marraskuun lopussa 2021 maan sisäisesti siirtyneiden kokonaismäärän olleen yli 600 000, joista yli 235 000 on jättänyt kotinsa helmikuun 2021 vallankaappauksen jälkeen.¹⁴⁰

Koko maan kontekstissa sisäisesti siirtymään joutuneiden määrät ovat olleet jatkuvassa nousussa vallankaappauksen jälkeen. UNHCR:n mukaan vallankaappauksen jälkeen sisäisesti siirtymään joutuneet ovat painottuneet etnisiin osavaltioihin, joissa elää jo valmiiksi satoja tuhansia sisäisesti siirtymään joutuneita, mutta myös monissa sisämaan maakunnissa eskaloituneet taistelut ovat näkyneet uusina sisäisesti siirtymään joutuneina (esimerkiksi Sagaingissa on arvioitu olevan 41 100 uutta IDP:tä, Magwayssa 11 400 ja Tanintharyissa 9000). Eniten uusia IDP:itä UNHCR on arvioinut olevan Kayahin osavaltiossa (84 700). Kayinin osavaltiossa uusien IDP:iden määräksi on arvioitu 49 500, eteläisessä Shanin osavaltiossa 29 600 ja osavaltion pohjoisosassa 7900. Shanin itäosasta tietoja ei ollut vielä saatavilla. Chinin osavaltiossa on arvioitu olevan 23 300 uutta IDP:tä, Kachinissa 3600 ja Monissa 7400. Rakhinen osavaltiossa, missä taistelut ovat tauonneet, ei raportoitu uusia sisäisesti siirtymään joutuneita, mutta osavaltiossa arvioitiin olleen ennen vallankaappausta 237 000 IDP:tä.¹⁴¹

UNHCR:n mukaan sisäisesti siirtymään joutuneet ja muut haavoittuvat ryhmät kohtaavat konfliktialueilla vakavia haasteita pääsyssä ruokaan ja peruspalveluihin kuten terveydenhuoltoon. Ruokaturvan puuttuminen, heikko turvallisuustilanne, maamiinat ja maanviljelyn ja muiden elinkeinojen häiriintyminen taistelujen myötä aiheuttavat välitöntä tarvetta humanitaariselle avulle.¹⁴²

¹³⁵ UNICEF 27.10.2021.

¹³⁶ MIMU 11/2021.

¹³⁷ MIMU 11/2021.

¹³⁸ MIMU 2021.

¹³⁹ UNGA 2.9.2021, s. 8; UNHCR 1.11.2021, s. 1.

¹⁴⁰ UNHCR 15.11.2021, s. 1; UNHCR 30.11.2021.

¹⁴¹ UNHCR 1.11.2021, s. 1. Uusien IDP -lukumäärien kohdalla on huomioitu vain vallankaappauksen jälkeen siirtymään joutuneet, jotka eivät ole palanneet lähtemilleen alueille.

¹⁴² UNHCR 1.11.2021, s. 1; UNHCR 15.11.2021, s. 1.

Sisäisesti siirtymään joutuneiden tilannetta monitoroivan IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre) -järjestön Etelä-Aasian asiantuntijan Kathryn Giffinin mukaan heikentynyt turvallisuustilanne ja rajoitukset humanitaaristen ja ihmisoikeusjärjestöjen liikkumiseen ovat rajoittaneet tiedon keräämistä eri puolilla maata, ja raportoituihin sisäisesti siirtymään joutuneiden lukumääriin liittyy paljon epävarmuuksia. Tilanne on erityisen heikko alueilla missä humanitaarisilla järjestöillä ei ollut toimintaa ennen vallankaappausta, ja näillä alueilla tiedot sisäisesti siirtymään joutuneiden määrästä voivat sisältää merkittäviä puutteita. Monet ovat joutuneet myös pakenemaan kylistä tai IDP-leireiltä toistuvasti mikä vaikeuttaa raportointia.¹⁴³

Ennen vallankaappausta siirtyneiden etnisten vähemmistöjen edustajien tapauksessa pitkään jatkuneet aseelliset selkkaukset, epäoikeudenmukainen kohtelu ja valtiollisten mekanismien puuttuminen konfliktiin uhreiksi joutuneiden auttamiseksi ovat estäneet monia palaamasta jo vuosikymmenten ajan, mistä on seurannut pitkittynyttä ahdinkoon ja kroonista köyhyyttä.¹⁴⁴

YK:n erityisraportoijan saamien tietojen mukaan aikaisemmin sisäisesti siirtymään joutuneita auttaneet paikallisyhteisöt olivat vallankaappauksen jälkeen itse kohdanneet vaikeuksia ruoan ja lääketarvikkeiden suhteen, eikä paikallisilla avustajajärjestöillä ollut mahdollisuutta tehdä esimerkiksi riittävän suuria ruokatoimituksia. Myös akuutilta turvallisuustilanteeltaan rauhallisemmillä alueilla esimerkiksi Ayeawadyn maakunnassa ja Rakhinen osavaltiossa kymmenet tuhannet kotikyliinsä palanneet IDP:t ovat olleet mm. ruoan ja terveydenhuollon tarpeessa.¹⁴⁵

5 Taloudellinen ja humanitaarinen kriisi

Taloudellinen tilanne

Myanmar on yksi Aasian köyhimmistä maista – se on hauras ja vähän kehittynyt valtio, missä peruspalvelut ja sosiaaliturva ovat lähtökohtaisesti heikkoja.¹⁴⁶ Vallankaappauksen jälkeen maa on ajautunut taloudellisen romahduksen partaalle ja syvään humanitaariseen kriisiin.¹⁴⁷ YK:n mukaan Myanmar on vallankaappauksen seurauksena lähellä valtion romahdusta, ja maan koko taloudellinen järjestelmä, koulutus, terveydenhuolto ja sosiaaliturva ovat pirstoutuneet. UNDP on arvioinut taloudellisen kriisin ja COVID-pandemian yhteisvaikutuksen nostavan köyhyysrajan alapuolella elävien määrän vuoden 2022 alkuun mennessä 48,2 prosenttiin. Esimerkiksi vuonna 2017 vastaava luku oli 24,8 prosenttia.¹⁴⁸ International Food Policy Research Institute (IFPRI) -tutkimusinstituutin arvion mukaan vallankaappauksen jälkeen noin puolen Myanmarin väestöstä elää kotitaloudessa, missä ei ole varaa riittävään ravintoon.¹⁴⁹

Sotilasjuntan vastaiset lakot ja boikotit ovat jatkuneet helmikuusta lähtien laajamittaisina eri sektoreilla (mm. terveydenhuolto, pankit, kuljetus ja logistiikka) ja lamaannuttaneet maan talousjärjestelmän.¹⁵⁰ Pankkisektori on ollut pitkälti pysähdyksissä vallankaappauksesta lähtien, ja ihmisten pääsy käteiseen rahaan ja rahansiirtoihin on vakavasti rajoittunut.

¹⁴³ Giffin / IDMC 9/2021.

¹⁴⁴ TBC 11/2018, s. 6.

¹⁴⁵ UNGA 2.9.2021, s. 12.

¹⁴⁶ Gaens & Ruohomäki / FIIA 5/2021, s. 2; World Bank 12/2020.

¹⁴⁷ OHCHR 16.9.2021, s. 14; ICG 20.10.2021, s. 1.

¹⁴⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹⁴⁹ IFPRI 7/2021, s. iii.

¹⁵⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

Pankkijärjestelmän häiriöt ovat vähentäneet merkittävästi myös rahalähetyksiä ulkomailta, mitkä ovat olleet tärkeä tulonlähde miljoonille kotitalouksille.¹⁵¹ Pankkien sulkemisella on merkittäviä vaikutuksia myös humanitaarisen avun toimijoihin, ja avustustoimitukset ovat viivästyneet.¹⁵² Myanmarin valuutan, *kyat*in arvo on romahtanut puoleen vallankaappausta edeltävästä tasosta.¹⁵³

Kuljetus- ja logistiikkayhtiöiden työntekijöiden lakot ovat johtaneet elintärkeän tuonnin ja viennin lamaantumiseen, mistä on seurannut merkittävää hintojen nousua esimerkiksi polttoaineessa ja ruoassa. Tämä on iskenyt erityisen kovaa köyhempiin kotitalouksiin, ja lisännyt kriittisellä tavalla kotitalouksien ruokapulaa ja haavoittuvuutta nälänhädälle.¹⁵⁴

Sijoittajien ja ulkomaisten yritysten luottamuspuola poliittisen kriisin ratkeamiseen on heijastanut paikallisten ihmisten elinkeinoin tuhoisasti. Useita tehtaita on suljettu, ja jo huhtikuuhun 2021 mennessä esimerkiksi 200 000 vaatetehtaiden työntekijää (joista suurin osa naisia) sekä 300 000 – 400 000 rakennustyöntekijää oli menettänyt työnsä. Aseellisesta väkivallasta maaseutualueilla sekä kuljetus- ja logistiikkasektorin häiriöistä on seurannut merkittäviä vaikeuksia maanviljelijöiden elinkeinolle. Konfliktialueilta siirtymään joutuneet ovat menettäneet satonsa. Samalla lannoitteiden ja tuholaistorjunta-aineiden hinnat ovat nousseet yli 50 prosenttia. Internetin käyttöön kohdistuvat rajoitukset ovat tukahduttaneet digitaalista taloutta ja verkkoyritysten toimintaa.¹⁵⁵ Kansainvälisen työjärjestön (ILO) mukaan yli 3,2 miljoonaa virallisella sektorilla työskentelevistä myanmarilaista (n. 15 prosenttia) oli menettänyt työnsä vuoden 2019 lopun ja kesäkuun 2021 välillä ja miljoonilla työtunnit olivat vähentyneet merkittävästi.¹⁵⁶ Rajasulkujen myötä monille perheille elintärkeä siirtotyöläisyys on estynyt mm. naapurimaa Thaimaahan.¹⁵⁷

Pitkän sotilasdiktatuurin historiaan omaavassa Myanmarissa armeijan tiiviit ja sulkeutuneet verkostot ulottuvat laajasti eri laillisen ja laittoman talouden aloille, ja International Crisis Groupin artikkelin mukaan sotilasjuntalla on keinoja suojata ja eristää itsensä taloudellisen kriisin luomilta välittömiltä vaikeuksilta.¹⁵⁸ Tatmadaw on vuosien varrella suojannut itsensä tehokkaasti kansainvälisen yhteisön asettamilta taloudellisilta pakotteilta, eikä niillä perinteisesti ole ollut merkittävää vaikutusta sen toimintaan.¹⁵⁹

Humanitaarinen tilanne

Jo ennen vallankaappausta etnisten osavaltioiden aseelliset konfliktit, sisäisesti siirtymään joutuneiden pitkittyneet tilanteet, maamiinasaasteet, yhteisöjen väliset jännitteet, kansalaisuudettomat ryhmät, krooninen köyhyys, nälänhätä, heikko taloudellinen kehitys ja luonnonkatastrofit olivat tekijöitä, joiden yhteisvaikutus sai aikaan monenlaisia humanitaarisia tarpeita.¹⁶⁰ Jo ennen vallankaappausta humanitaarisen avun toimitukseen kohdistui

¹⁵¹ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹⁵² WFP 10/2021, s. 2; UN OCHA 5.11.2021, s. 4.

¹⁵³ RFA 17.9.2021; ICG 20.10.2021, s. 1.

¹⁵⁴ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹⁵⁵ OHCHR 16.9.2021, s. 13, 14.

¹⁵⁶ ILO 7/2021, s. 3.

¹⁵⁷ ICG 20.10.2021, s. 8.

¹⁵⁸ ICG 20.10.2021, s. 8.

¹⁵⁹ Gaens & Ruohomäki / FIA 5/2021, s. 2, 9.

¹⁶⁰ UN OCHA 1/2021, s. 4, 5.

huomattavia esteitä, ja esimerkiksi YK arvioi vuonna 2019 että 55 prosentilla humanitaarista apua tarvitsevista ei ollut siihen pääsyä.¹⁶¹

Vallankaappauksen jälkeen humanitaarinen tilanne on heikentynyt nopeasti. Ennen helmikuun 2021 vallankaappausta YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitintoimisto UN OCHA arvioi noin miljoonan ihmisen olevan Myanmarissa välittömän humanitaarisen avun tarpeessa, ja heinäkuussa 2021 se arvioi määrän nousseen kolmeen miljoonaan. Etnisten osavaltioiden lisäksi merkittäviä humanitaarisen avun tarpeita on noussut myös sisämaan kaupunki- ja esikaupunkialueilla.¹⁶²

Sotilasjunta on pyrkinyt aktiivisesti estämään humanitaarisen avun pääsyä konfliktialueille. Junta on sulkenut humanitaarisen avun pääsyn eri alueille tarkastuspisteillään ja estänyt ruokalahetyksiä niitä tarvitseville. Esimerkiksi Kayahin osavaltiossa Tatmadawin pommittamat paikalliskylät ovat YK:n erityisraportoijan mukaan epätoivoisesti ruoan tarpeessa.¹⁶³

Samaan aikaan kun humanitaarisen tuen tarve on kasvanut, ovat humanitaariseen tukeen kohdistuvat rajoitukset kaventaneet merkittävästi humanitaaristen järjestöjen toimintamahdollisuuksia maassa. YK:n johtama The Myanmar Information Management Unit (MIMU) on raportoinut, että humanitaaristen organisaatioiden läsnäolo oli vähentynyt Myanmarissa elokuun 2020 ja toukokuun 2021 välillä noin 27 prosenttia.¹⁶⁴

Vallankaappauksen jälkeen heikentynyt turvallisuustilanne, eskaloituneet aseelliset konfliktit, tiukentuneet liikkumisrajoitukset, lisääntyneet tarkastuspisteet ja tiesulut, byrokraattiset esteet ja koronarajoitukset ovat UN OCHA:n mukaan rajoittaneet merkittävästi humanitaaristen operaatioiden pääsyä kiireellistä apua tarvitsevien haavoittuvien ryhmien luokse.¹⁶⁵ Maan eri osien konfliktialueilla paikallisryhmillä on kriittistä pulaa ruoasta, terveydenhuollosta, suojasta ja puhtaasta juomavedestä.¹⁶⁶

Haasteita humanitaaristen järjestöjen toimijoille ovat aiheuttaneet myös sellaiset alueet, missä vallankaappauksen jälkeen tarvitaan humanitaarista apua, mutta missä ei ole voimassa olevia humanitaarisen avun operaatioita samaan tapaan kuin etnisissä osavaltioissa. Useita humanitaarisen avun järjestöjen toimijoita on myös pidätetty, ja järjestöjen toimistoihin on tehty ratsioita. International Crisis Groupin kesäkuussa 2021 julkaistun raportin mukaan ainakin kahdessa tapauksessa humanitaarisen avun toimijoita oli tapettu.¹⁶⁷

OHCHR:n mukaan koulutukseen pääsy on estynyt poliittisen kriisin ja COVID-pandemian yhteisvaikutuksesta lähes 12 miljoonalta lapselta ja nuorelta. Moniin vastarintaliikkeessä aktiivisiin opettajiin on kohdistunut sanktioita ja etsintäkuulutuksia. Keväällä kouluihin ja niiden ympäristöön kohdistui myös useita räjähdyskujuja sen jälkeen, kun sotilasjunta pyrki avaamaan kouluja keskellä poliittista sekasortoa.¹⁶⁸ Marraskuussa sotilasjunta avasi osan kouluista uudestaan, mutta suurin osa oppilaista ja opettajista on kieltäytynyt osallistumasta joko junttaa vastustaakseen tai väkivallan pelossa.¹⁶⁹

¹⁶¹ UN HRC 8.8.2019, s. 10.

¹⁶² UN OCHA 30.7.2021, s. 2.

¹⁶³ UNGA 2.9.2021, s. 11.

¹⁶⁴ MIMU 8/2021, s.1.

¹⁶⁵ UN OCHA 5.11.2021, s. 1, 4.

¹⁶⁶ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹⁶⁷ Insecurity Insight 9/2021; ICG 28.6.2021, s. 14.

¹⁶⁸ OHCHR 16.9.2021, s. 13

¹⁶⁹ Al Jazeera 17.11.2021.

6 COVID19-pandemia ja terveydenhoitojärjestelmä

Myanmarin julkinen terveydenhoitojärjestelmä on yksi maailman hauraimmista, ja vallankaappauksen ja vakavan koronaepidemian seurauksena se on käytännössä romahtanut.¹⁷⁰ Terveystalon toimijat ovat olleet etulinjassa protesti- ja kansalaistottelemattomuusliikkeessä ja ovat kieltäytyneet työskentelemästä valtion sairaaloissa.¹⁷¹ Kansalaistottelemattomuusliikkeeseen on liittynyt arviolta jopa 90 prosenttia terveydenhuollon henkilökunnasta.¹⁷² Suurin osa maan sairaaloista on pysynyt suljettuina.¹⁷³ Sotilasjunta on kohdistanut lääkäreihin ja muihin terveydenhuollon ammattilaisiin jatkuvasti pidätyksiä, väkivaltaa ja surmia. Osa lääkäreistä on hoitanut koronapotilaita salassa.¹⁷⁴ WHO raportoi terveydenhuollon henkilökuntaan ja terveyskeskuksiin kohdistuneen vallankaappauksen jälkeen 25.11.2021 mennessä 279 hyökkäystä.¹⁷⁵ Junta on etsintäkuuluttanut ainakin 600 terveydenhuollon ammattilaista.¹⁷⁶

Kolmas korona-aalto iski Myanmariin kesällä 2021 lujaa, ja samaan aikaan monsuunitulvat ja rankkasateet pahensivat kriittistä tautitilannetta. Koronatestaus on maassa romahtanut vallankaappauksen jälkeen, eikä virallisia tartuntalukuja tai koronakuolemien määriä voida pitää luotettavina.¹⁷⁷ Virallisesti ilmoitettu koronakuolemien määrä maassa oli marraskuun lopussa 2021 noin 19 000,¹⁷⁸ mutta todelliset määrät ovat todennäköisesti paljon suurempia.¹⁷⁹

OHCHR:n mukaan terveydenhuollon romahtamisen vaikutukset ovat olleet tuhoisat koronapandemian hoitoon ja tautiin reagoimiseen. Maan terveysjärjestelmä on nykyisellään kykenemätön testaamaan, monitoroimaan, hoitamaan ja ennaltaehkäisemään tartuntoja.¹⁸⁰ Happisäiliöistä, terveydenhuollon välineistä ja lääkkeistä on ollut vakava pula, mikä on kasvattanut kuolemien määrää.¹⁸¹ YK:n erityisraportoijan mukaan sotilasjunta on myös rajoittanut happisäiliöiden määrää yksityisillä markkinoilla, ja varastoinut niitä itselleen.¹⁸² Koronatilannetta vaikeuttaa entisestään rokotettujen alhainen määrä. Myanmarissa kahden rokotteen suojan koronaa vastaan oli saanut lokakuussa 2021 noin 15 prosenttia väestöstä, mikä oli huomattavasti muita Kaakkois-Aasian maita vähemmän.¹⁸³ Monet kansalaiset eivät ole luottamuspuolan takia halukkaita ottamaan rokotetta sotilasjuntan ollessa vallassa.¹⁸⁴

¹⁷⁰ UNGA 2.9.2021, s. 15; OHCHR 16.9.2021, s. 13; ICG 20.10.2021, s. 1, 9.

¹⁷¹ UNGA 2.9.2021, s. 15.

¹⁷² UNGA 2.9.2021, s. 15.

¹⁷³ OHCHR 16.9.2021, s. 13.

¹⁷⁴ UNGA 2.9.2021, s. 15; ICG 20.10.2021, s. 9.

¹⁷⁵ WHO 25.11.2021.

¹⁷⁶ UNGA 2.9.2021, s. 15.

¹⁷⁷ YLE 28.7.2021; Myanmar Now 13.7.2021.

¹⁷⁸ Myanmar: Central Epidemiology Unit, Department of Public Health, Ministry of Health and Sports 24.11.2021.

¹⁷⁹ Myanmar Now 13.7.2021.

¹⁸⁰ OHCHR 16.9.2021, s. 14.

¹⁸¹ The Guardian 28.7.2021; UNGA 2.9.2021, s. 15.

¹⁸² UNGA 2.9.2021, s. 15.

¹⁸³ The Humanitarian 19.10.2021.

¹⁸⁴ UNGA 2.9.2021, s. 16.

7 Liikkumisrajoitukset

Kaikki Myanmarin lentokentät ovat pysyneet suljettuina kansainväliseltä matkustajalentoliikenteeltä. Yangonin kansainvälisen lentokentän verkkosivujen mukaan kansainvälisen matkustajalentoliikenteen kieltä on jatkettu toistaiseksi vuoden 2021 loppuun asti. Virallinen syy lentokiellolle on koronaviruksen leviämisen estäminen.¹⁸⁵

Vallankaappauksen jälkeen lisääntyneet tarkastuspisteet rajoittavat merkittävästi liikkumista ja matkustamista myös maan sisällä. Tatmadawin korostunut epäluuloisuus kaikkia potentiaalisia vastustajiaan kohtaan sekä sen sotilaiden toteuttamat mielivaltaiset pidätykset ja väkivalta tarkastuspisteillä ovat Kaakkois-Myanmarin ihmisoikeusrikkomuksia monitoroivan KHRG (Karen Human Rights Group) -kansalaisjärjestön mukaan lisänneet paikallisväestön pelkoa matkustamista kohtaan. KHRG raportoi marraskuussa 2021, että tarkastuspisteet ovat olleet paikkoja, joissa paikallisväestön edustajat ovat kohdanneet väkivaltaa, kidutusta, uhkauksia ja lahjusvaatimuksia. Lähteen mukaan sotilaat ovat aktiivisesti tarkastaneet asiakirjoja, kuulustelleet henkilöitä sekä kohdistaneet epäilemiinsä vastustajiinsa pidätyksiä pienellä kynnyksellä.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Yangon International Airport 1.12.2021.

¹⁸⁶ KHRG 11/2021, s. 66.

Lähteet

AAPP (Assistance Association for Political Prisoners)

29.11.2021a. *Daily Briefing in Relation to the Military Coup*.
<https://aappb.org/?p=18976> (käyty 30.11.2021).

29.11.2021b. *Recent Fatality List for November 29, 2021 (English)*.
<https://aappb.org/wp-content/uploads/2021/11/Recent-Fatality-List-for-November-29-2021-English.pdf> (käyty 30.11.2021).

ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project)

19.11.2021. *Conflict Data, välikohtaukset ajalta 1.1.2020–19.11.2021 / Myanmar*.
<https://www.acleddata.com> [edellyttäen kirjautumista] (käyty 30.11.2021).

22.7.2021. *Myanmar's Spring Revolution*.
<https://acleddata.com/2021/07/22/myanmars-spring-revolution/> (käyty 16.11.2021).

Al Jazeera 17.11.2021. *Myanmar students boycott classes following school reopening*.
<https://www.aljazeera.com/news/2021/11/17/myanmar-students-boycott-classes-following-school-reopening> (käyty 22.11.2021).

ARC (Asylum Research Centre) 3/2019. *Myanmar: The situation in Chin State and Sagaing Region*. Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/2004464/Chin-State-Sagaing-Region_March2019_FINAL-1.pdf (käyty 7.12.2021).

Asia Times 19.10.2021. *Myanmar military prepares an onslaught for the ages*.
<https://asiatimes.com/2021/10/myanmar-military-prepares-an-onslaught-for-the-ages/> (käyty 2.12.2021).

Bangkok Post 10.11.2021. *Rakhine rebels in first clash with Myanmar troops since coup*.
<https://www.bangkokpost.com/world/2213227/rakhine-rebels-in-first-clash-with-myanmar-troops-since-coup> (käyty 30.11.2021).

CNN 12.4.2021. *Myanmar's military is charging families \$85 to retrieve bodies of relatives killed in crackdown*. <https://edition.cnn.com/2021/04/11/asia/myanmar-families-bago-bodies-intl-hnk/index.html> (käyty 30.11.2021).

International Crisis Group (ICG)

20.10.2021. *The Deadly Stalemate in Post-coup Myanmar*.
<https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b170-post-coup-myanmar.pdf> (käyty 30.11.2021).

28.6.2021. *Taking Aim at the Tatmadaw: The New Armed Resistance to Myanmar's Coup*. <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b168-taking-aim-at-the-tatmadaw.pdf> (käyty 30.11.2021).

28.8.2020. *Identity Crisis: Ethnicity and Conflict in Myanmar*.
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/312-identity-crisis-myanmar-ethnicity.pdf> (käyty 25.11.2021).

DFAT (Australia: Department of Foreign Affairs and Trade) 18.4.2019. *DFAT Country Information Report: Myanmar*. <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/country-information-report-myanmar.pdf> (käyty 25.11.2021).

The Diplomat 8.2.2019. *Marking 70 Years of War in Myanmar*.
<https://thediplomat.com/2019/02/marking-70-years-of-war-in-myanmar/> (käyty 25.11.2021).

DW (Deutsche Welle)

26.7.2021. *COVID and the coup: Myanmar in the grip of double crisis.*
<https://www.dw.com/en/myanmar-covid-coup/a-58644545> (käyty 25.11.2021).

2.5.2021. *Myanmar's media under pressure from all sides.*
<https://www.dw.com/en/myanmars-media-under-pressure-from-all-sides/a-57405936> (käyty 7.12.2021).

FP (Foreign Policy) 4.9.2021. *Myanmar's Opposition Is Forming Fragile Alliances With Armed Ethnic Groups.* <https://foreignpolicy.com/2021/09/04/myanmar-coup-opposition-armed-ethnic-groups/> (käyty 16.11.2021).

Frontier Myanmar

14.7.2021. *'A threat to the revolution': Pyusawhti returns to post-coup Myanmar.*
<https://www.frontiermyanmar.net/en/a-threat-to-the-revolution-pyusawhti-returns-to-post-coup-myanmar/> (käyty 17.11.2021).

2.9.2019. *The Tatmadaw, the Northern Alliance trio and the peace process.*
<https://www.frontiermyanmar.net/en/the-tatmadaw-the-northern-alliance-trio-and-the-peace-process/> (käyty 26.11.2021).

Freedom House 2021. *Freedom on the Net 2021: Myanmar.*
<https://freedomhouse.org/country/myanmar/freedom-net/2021> (käyty 11.11.2021).

Gaens, Bart & Ruohomäki, Olli / FIIA (Finnish Institute of International Affairs, suom. Ulkopoliittinen instituutti) 5/2021. *The Geostrategic Interests of External Actors in Myanmar.*
https://www.fiaa.fi/wp-content/uploads/2021/05/bp310_the-geostrategic-interests-of-external-actors-in-myanmar_bart-gaens-olli-ruohomaki1.pdf (käyty 23.11.2021).

Giffin, Kathryn /IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre) 9/2021. *Post-Coup Displacement in Myanmar: What we Know, and What We Don't.* <https://www.internal-displacement.org/expert-opinion/post-coup-displacement-in-myanmar-what-we-know-and-what-we-dont> (käyty 24.11.2021).

The Guardian

22.10.2021. *Myanmar: over 100 political prisoners re-arrested after release by military.*
<https://www.theguardian.com/world/2021/oct/22/myanmar-over-100-political-prisoners-re-arrested-after-release-by-military> (käyty 22.11.2021).

28.7.2021. *Myanmar could become Covid 'super-spreader' state, says UN expert.*
<https://www.theguardian.com/world/2021/jul/28/myanmar-could-become-covid-super-spreader-state-says-un-expert> (käyty 25.11.2021).

HRW (Human Rights Watch)

14.6.2021. *Myanmar: Stop Holding Family, Friends Hostage.*
<https://www.hrw.org/news/2021/06/14/myanmar-stop-holding-family-friends-hostage> (käyty 19.11.2021).

8.6.2021. *Rights of Women Violated in Myanmar Prisons.*
<https://www.hrw.org/news/2021/06/08/rights-women-violated-myanmar-prisons> (käyty 22.11.2021).

Insecurity Insight 9/2021. *Aid In Danger: Bi-Monthly News Brief, 08-21 September 2021.*
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/08-21-September-2021-Aid-in-Danger-Bi-Monthly-News-Brief.pdf> (käyty 23.11.2021).

ILO (International Labor Organization) 7/2021. *Employment in Myanmar since the military takeover: A rapid impact assessment*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-yangon/documents/publication/wcms_814681.pdf (käyty 23.11.2021).

IFPRI (International Food Policy Research Institute) 7/2021. *Myanmar's poverty and food insecurity crisis: Support to agriculture and food assistance is urgently needed to preserve a foundation for recovery*. <https://ebrary.ifpri.org/utils/getfile/collection/p15738coll2/id/134463/filename/134674.pdf> (käyty 23.11.2021).

Irrawaddy

1.12.2021. *Myanmar's Ousted NLD Says Over 570 Members Arrested by Junta So Far*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmars-ousted-nld-says-over-570-members-arrested-by-junta-so-far.html> (käyty 3.12.2021).

26.11.2021. *Chin State Town Blames Myanmar Junta for Arson Attacks*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/chin-state-town-blames-myanmar-junta-for-arson-attacks.html> (käyty 29.11.2021).

15.11.2021. *Myanmar Junta Continues to Seize Homes of Those With Ties to NLD, NUG*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-continues-to-seize-homes-of-those-with-ties-to-nld-nug.html> (käyty 19.11.2021).

9.11.2021a. *Myanmar Junta Gives Deposed Chief Minister 75 Years in Prison*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-gives-deposed-chief-minister-75-years-in-prison.html> (käyty 17.11.2021).

9.11.2021b. *Myanmar's Ousted NLD Lawmakers Vow to Keep Fighting Military Dictatorship*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmars-ousted-nld-lawmakers-vow-to-keep-fighting-military-dictatorship.html> (käyty 17.11.2021).

8.11.2021. *Around 150 Junta Troops Killed By Myanmar Resistance Over Weekend*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/around-150-junta-troops-killed-by-myanmar-resistance-over-weekend.html> (käyty 16.11.2021).

29.10.2021a. *Myanmar Junta Jails NLD Patron for 20 Years for High Treason*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-jails-nld-patron-for-20-years-for-high-treason.html> (käyty 17.11.2021).

29.10.2021b. *Myanmar Junta Forces Again Use Civilians as Human Shields*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-forces-again-use-civilians-as-human-shields.html> (käyty 22.11.2021).

/ Lintner, Bertil 18.10.2021. *Myanmar Military Struggles to Adapt to New Kind of Conflict*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/myanmar-military-struggles-to-adapt-to-new-kind-of-conflict.html> (käytym 16.11.2021).

30.9.2021. *Price of Fuel in Myanmar Has More Than Doubled Since Junta's Coup*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/price-of-fuel-in-myanmar-has-more-than-doubled-since-juntas-coup.html> (käyty 22.11.2021).

27.7.2021. *Myanmar Junta Officially Annuls NLD's 2020 Election Win*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-officially-annuls-nlds-2020-election-win.html> (käyty 11.11.2021).

20.5.2021. *Myanmar Junta Scraps Retirement Age for Its Leaders*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-junta-scraps-retirement-age-for-its-leaders.html> (käyty 11.11.2021).

KHRG (Karen Human Rights Group) 11/2021. *Military Atrocities and Civilian Resilience: Karen Human Rights Group November 2021 Testimonies of injustice, insecurity and violence in Southeast Myanmar under the 2021 coup.* <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/thematic-english.pdf> (käyty 7.12.2021).

Landmine & Cluster Monitor 16.11.2021. *Myanmar_Burma: Impact.* http://www.the-monitor.org/en-gb/reports/2021/myanmar_burma/impact.aspx#Impact (käyty 29.11.2021).

Maatietopalvelu

31.05.2021. *Myanmar / Yleinen turvallisuustilanne, sotilasvallankaappaus, armeijakarkurit ja heidän perheenjäsenensä* [kyselyvastaus]. <https://maatieto.migri.fi/base/2724d19a-5460-485d-bff8-6cd8f75f86d5/countryDocument/3bd8c9f7-dd8d-4753-b5a6-9a422cf6edbc> (käyty 10.11.2021).

26.11.2020. *Myanmarin kaakkoisosien turvallisuustilanne sekä etnisten ja uskonnollisten vähemmistöryhmien asema* [raportti]. <https://maatieto.migri.fi/base/2724d19a-5460-485d-bff8-6cd8f75f86d5/countryDocument/10c524e8-b191-4425-8ed3-a6ee607fd88e> (käyty 10.11.2021).

Milko, Victoria & Gelineau, Kristen / AP News 28.10.2021. *Myanmar military uses systematic torture across country.* <https://apnews.com/article/myanmar-torture-military-prisons-insein-abuse-390fe5b49337be82ce91639e93e0192f> (käyty 19.11.2021).

MIMU (Myanmar Information Management Unit)

2021. *Mine Action Sector.* <https://themimu.info/sector/mine-action> (käyty 29.11.2021).

11/2021. *Townships with Suspected Landmine/ERW Contamination (1999-2021) and Landmine/ERW Casualties in Myanmar (2020).* https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Infographic_Landmine_Contamination_Casualties_in_Myanmar_2021_MIMU_IG002v06_03Nov2021.pdf (käyty 29.11.2021).

8/2021. *3W Comparison Analysis 2020 and 2021.* https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/MIMU_3W_Comparison_2020_to_May_2021_18Aug2021.pdf (käyty 24.11.2021).

Myanmar: Central Epidemiology Unit, Department of Public Health, Ministry of Health and Sports 24.11.2021. *Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Surveillance Dashboard (Myanmar).* <https://doph.maps.arcgis.com/apps/dashboards/f8fb4ccc3d2d42c7ab0590dbb3fc26b8> (käyty 25.11.2021).

Myanmar Now

6.12.2021. *Myanmar junta cuts Suu Kyi, Win Myint sentences in half.* <https://myanmar-now.org/en/news/myanmar-junta-cuts-suu-kyi-win-myint-sentences-in-half> (käyty 7.12.2021).

21.11.2021. *NUCC outlines goals as it seeks to widen membership.* <https://www.myanmar-now.org/en/news/nucc-outlines-goals-as-it-seeks-to-widen-membership> (käyty 29.11.2021).

25.9.2021. *Thousands flee homes once again as two Shan armed groups fight for control of territory.* <https://www.myanmar-now.org/en/news/thousands-flee-homes-once-again-as-two-shan-armed-groups-fight-for-control-of-territory> (käyty 29.11.2021).

13.7.2021. *Covid-19 deaths spike amid coup-induced collapse of healthcare system.* <https://www.myanmar-now.org/en/news/covid-19-deaths-spike-amid-coup-induced-collapse-of-healthcare-system> (käyty 25.11.2021).

NCA-S EAO (Nationwide Ceasefire Agreement – Signatory, Ethnic Armed Organizations) 15.10.2021. *Statement on Sixth Anniversary of the Signing of the Nationwide Ceasefire Agreement (NCA)*. <https://ncaseao.org/activity-detail/statement-on-sixth-anniversary-of-the-signing-of-the-nationwide-ceasefire-agreement-nca> (käyty 26.11.2021).

The New Humanitarian 19.10.2021. *Myanmar's hidden hunger*. <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2021/10/19/Myanmar-hidden-hunger-humanitarian-needs-rise-away-from-conflict-front-lines> (käyty 25.11.2021).

Norwegian Institute of International Affairs 2018. *Myanmar: A Political Economy Analysis*. http://www.themimu.info/sites/themimu.info/files/assessment_file_attachments/Myanmar_-_A_Political_Economy_Analysis_-_Norwegian_Institute_of_International_Affairs_2018.pdf (käyty 25.11.2021).

OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) 16.9.2021. *Written updates of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the Situation of human rights in Myanmar**. A/HRC/48/67. https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session48/Documents/A_HRC_48_67.docx (käyty 30.11.2021).

RFA (Radio Free Asia)

14.11.2021. *Trauma follows Myanmar torture victims after release*. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/trauma-11112021231217.html> (käyty 22.11.2021).

3.11.2021. *Myanmar's military accused of using human shields in Kayah state*. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/shields-11032021195114.html> (käyty 22.11.2021).

17.9.2021. *Kyat Falls to Historic Low, Signaling Lack of Confidence in Myanmar's Stability*. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/kyat-09172021184904.html> (käyty 22.11.2021).

Reuters

16.11.2021. *Myanmar's Suu Kyi face new charges of electoral fraud as date set for verdict*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/myanmars-suu-kyi-face-new-charges-electoral-fraud-2021-11-16/> (käyty 17.11.2021).

7.9.2021. *Myanmar shadow government calls for revolt against military rule*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/myanmar-shadow-government-unveils-new-strategy-oppose-military-rule-2021-09-07/> (käyty 30.11.2021).

19.5.2021. *How Myanmar's military moved in on the telecoms sector to spy on citizens*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/how-myanmars-military-moved-telecoms-sector-spy-citizens-2021-05-18/?fbclid=IwAR3aulnAJ4keiAnvf80rWhJHзмаFQxrBs5qKDivQzbL-4TNJfl62siFD6K0> (käyty 3.12.2021).

Rieffel, Lex / Brookings 20.3.2017. *Peace in Myanmar depends on settling centuries-old ethnic conflicts*. <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2017/03/20/peace-in-myanmar-depends-on-settling-centuries-old-ethnic-conflicts/> (käyty 25.11.2021).

Shan News 18.10.2021. *BURMA'S POLITICAL CRISIS AND MEDIATION: Assessing sixth NCA signing anniversary*. <https://english.shannews.org/archives/24266> (käyty 26.11.2021).

TBC (The Border Consortium) 11/2018. *Human Security in South Eastern Myanmar*. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/TBC-Human-Security-in-South-Eastern-Myanmar-2018.pdf> (käyty 24.11.2021).

Tower, Jason / USIP (US Institute of Peace) 19.8.2021. *In Myanmar, the State the Generals Seized Is Coming Apart*. <https://www.usip.org/publications/2021/08/myanmar-state-generals-seized-coming-apart> (käyty 26.11.2021).

UN (United Nations) 23.9.2021. *Human rights 'catastrophe' in Myanmar UN calls for urgent action*. <https://news.un.org/en/story/2021/09/1100922> (käyty 30.11.2021).

UNFPA (UN Population Fund) 2021. *World Population Dashboard: Myanmar*. <https://www.unfpa.org/data/world-population/MM> (käyty 25.11.2021).

UNGA (UN General Assembly) 2.9.2021. *Situation of human rights in Myanmar: Note by the Secretary-General. A/76/314*. Saatavilla: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/A_76_314_E.pdf (käyty 10.11.2021).

UNICEF (UN Children's Fund) 27.10.2021. *Myanmar: Landmines / ERW Incidents Information (January - September 2021)*. Saatavilla: <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-landmines-erw-incidents-information-january-september-2021> (käyty 29.11.2021).

UNHCR (UN Refugee Agency)

30.11.2021. *Myanmar UNHCR displacement overview 29 Nov 2021*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/89896> (käyty 3.12.2021).

15.11.2021. *Myanmar Emergency Update, as of 15 November 2021*. Saatavilla: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/89712> (käyty 29.11.2021).

1.11.2021. *Myanmar Emergency Update, as of 1 November 2021*. https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/Myanmar%20Emergency%20Update-1November%202021_0.pdf (käyty 24.11.2021).

UN HRC (UN Human Rights Council)

4.3.2021. *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar, Thomas H. Andrews*, ***. A/HRC/46/56. https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session46/Documents/A_HRC_46_56.pdf (käyty 30.11.2021).

3.9.2020. *Situation of human rights of Rohingya Muslims and other minorities in Myanmar*. A/HRC/45/5. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/MyanmarReportDetails.aspx> (käyty 23.11.2021).

22.8.2019. *Sexual and gender-based violence in Myanmar and the gendered impact of its ethnic conflicts*. A/HRC/42/CRP.4. https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/sexualviolence/A_HRC_CRP_4.pdf (käyty 25.11.2021).

16.9.2019. *Detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar**. A/HRC/42/CRP.5. https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/20190916/A_HRC_42_CRP.5.pdf (käyty 25.11.2021).

8.8.2019. *Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar**. A/HRC/42/50. https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/42/50 (käyty 24.11.2021).

12.9.2018. *Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar.* Advance edited version. A/HRC/39/64.

https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/A_HRC_39_64.pdf (käyty 20.11.2021).

UN OCHA (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)

5.11.2021. *Myanmar: Humanitarian Update No. 12.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Myanmar%20-%20Humanitarian%20Update%20No.12.pdf> (käyty 23.11.2021).

1.10.2021. *Myanmar: Humanitarian Update No. 11.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Myanmar%20-%20Humanitarian%20Update%20No.11.pdf> (käyty 7.12.2021).

30.7.2021. *Myanmar: Humanitarian Update No. 9.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Myanmar%20-%20Humanitarian%20Update%20No.9.pdf> (käyty 23.11.2021).

1/2021. *Humanitarian Needs Overview: Myanmar.*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/mmr_humanitarian_needs_overview_2021_final.pdf (käyty 23.11.2021).

WHO (World Health Organization) 25.11.2021. *Surveillance System for Attacks on Health Care (SSA).* <https://extranet.who.int/ssa/Index.aspx> (käyty 25.11.2021).

WFP (World Food Programme) 10/2021. *WFP Myanmar: Situation Report #4, August – September 2021.*

https://api.godocs.wfp.org/api/documents/66f1cfb3c8b7489fb7257ad8d9146bb6/download/?_ga=2.268102282.52830519.1637672782-2058660270.1637672782 (käyty 23.11.2021).

World Bank 12/2020. *Myanmar: Overview.*

<https://www.worldbank.org/en/country/myanmar/overview#1> (käyty 23.11.2021).

Yangon International Airport 1.12.2021. *Suspension of International Flights Operation extended till 31 December 2021.* <https://www.yangonairport.aero/index.php/en/media-ygn-airport/news/352-suspension-of-international-flights-operation-extended-till-31-december-2021>

Ye Myo Hein / Irrawaddy 1.9.2021. *Visions of a Federal Future for Myanmar are Fading Fast.*

<https://www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/visions-of-a-federal-future-for-myanmar-are-fading-fast.html> (käyty 26.11.2021).

YLE 30.7.2021. *Monsuunitulvat iskivät Myanmariin, jossa korona leviää nyt kulovalkean tavoin – samanaikaisesti sotilasjunta pidättää lääkäreitä.* <https://yle.fi/uutiset/3-12038614> (käyty 25.11.2021)